

ΤΕΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

**ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ.
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΔΗΜΟΣ ΛΕΡΟΥ.**

Φοιτήτρια: Σιφουνιού Ειρήνη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Παπουδάκη Φωτεινή

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2017

Όλοι οι πόλεμοι είναι εμφύλιοι πόλεμοι,

γιατί όλοι οι άνθρωποι είναι αδέρφια...

(Francois Fenelon, 1651-1715, Γάλλος κληρικός)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τους γονείς μου για όλα όσα μου έχουν προσφέρει και την υποστήριξη τους σε κάθε μου επιλογή. Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κα. Παπουδάκη Φωτεινή για την εμπιστοσύνη της και την πολύτιμη καθοδήγηση της.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που συνέβαλαν στην εργασία αυτή και ο καθένας με τον τρόπο του συνέβαλε στην ολοκλήρωση της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει θέμα το μεταναστευτικό πρόβλημα στην Ελλάδα και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με μελέτη περίπτωσης το Δήμο Λέρου. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η διερεύνηση των προβλημάτων που δημιουργούνται στο νησί από το μεταναστευτικό κύμα, οι επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία και οι πιθανές λύσεις αντιμετώπισης του προβλήματος. Στο πρώτο μέρος γίνεται η θεωρητική παρουσίαση του φαινομένου της μετανάστευσης, ενώ στο δεύτερο αναλύεται η περίπτωση του δήμου Λέρου. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας, είναι αυτή της ποιοτικής έρευνας με τη χρήση ελεύθερων μερικώς προκαθορισμένων συνεντεύξεων με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Το κύριο εύρημα ήταν το γεγονός πως το νησί μάλλον ευνοήθηκε από την προσέλευση των προσφύγων κυρίως μέσα από την μείωση της ανεργίας και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, τόσο μέσα από τις αγορές των ιδίων των προσφύγων όσο και από τις προμήθειες σε ρούχα, φαγητό και άλλα από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Επίσης, μεγάλη εύνοια θα είναι για το νησί η υλοποίηση των «αντισταθμιστικών μέτρων», που έχει υποσχεθεί η κυβέρνηση στο δήμο, μέσα από έργα όπως η επέκταση του αεροδρομίου και η παραχώρηση προς χρήση στο δήμο των δημοσίων ακινήτων. Οι συνεπαγόμενες προτάσεις είναι πολλές, με σημαντικότερη την ενεργό συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στη λήψη αποφάσεων και τη συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: μετανάστευση, πρόσφυγες, τοπική αυτοδιοίκηση, άσυλο, διεθνής συνεργασία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΜΕΡΟΣ Α	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΟΡΙΣΜΟΙ.....	3
1.1.Έννοια της Μετανάστευσης.....	3
1.2.Θεωρίες μετανάστευσης.....	4
1.3.Παράγοντες-Αίτια.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	7
2.1.Η μετανάστευση στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.....	7
2.2.Ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης στην Ευρώπη.....	8
2.3.Η μετανάστευση στην Ελλάδα.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	13
3.1.Η Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική.....	13
3.2.Η ελληνική νομοθεσία.....	14
3.3.Άσυλο και μετανάστευση.....	17
3.4.Ο ρόλος του κράτους.....	18
3.5.Ο ρόλος των ΜΚΟ.....	20
ΜΕΡΟΣ Β:	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	22
4.1.Η περίπτωση του δήμου Λέρου.....	22
4.2.Αρνητικές επιπτώσεις.....	29
4.3.Θετικές επιπτώσεις.....	31
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	34
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	37
ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	39
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	41
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	43
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....	45

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι «Το μεταναστευτικό πρόβλημα στην Ελλάδα και η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Μελέτη περίπτωσης: Δήμος Λέρου». Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η διερεύνηση των προβλημάτων που δημιουργούνται στο νησί από το μεταναστευτικό κύμα, οι επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία και οι πιθανές λύσεις αντιμετώπισης του προβλήματος. Τα ερευνητικά ερωτήματα που μας απασχολούν, πέρα από τα προβλήματα που δημιουργούνται στο νησί, είναι οι πόροι που διαθέτει η Τοπική Αυτοδιοίκηση για την αντιμετώπιση του, καθώς και η συνεργασία του δήμου με την ελληνική κυβέρνηση και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού.

Για την πραγματοποίηση της έρευνας και τη διεξαγωγή των ανάλογων συμπερασμάτων, μελετήθηκε το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο και διεξήχθη ποιοτική έρευνα με τη μέθοδο των συνεντεύξεων από πληθώρα εμπλεκομένων. Η κύρια δυσκολία που προέκυψε είναι η ανυπαρξία ενός εθνικού σχεδιασμού με σκοπό την κοινή πορεία δράσεων των πληγέντων δήμων, αλλά και η διαρκώς μεταβαλλόμενη προσφυγική ροή. Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν οφείλονται κυρίως στη βιωματική εμπειρία του φαινομένου, αλλά και στη γενικότερη εικόνα που έχουν οι ντόπιοι από τη μαζική προσέλευση των προσφύγων.

Όσον αφορά τη δομή της παρούσας εργασίας, αυτή χωρίζεται σε δυο μέρη: το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο πρώτο μέρος, παρουσιάζονται οι ορισμοί, η έννοια, οι θεωρίες και οι παράγοντες της μετανάστευσης. Ακολουθεί η ιστορική αναδρομή, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Τέλος, παρατίθενται η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, η ελληνική νομοθεσία, η έννοια του ασύλου και ο ρόλος των ΜΚΟ. Το ερευνητικό μέρος, ξεκινά με την παρουσίαση της μεθοδολογίας της έρευνας. Ακολουθεί η παρουσίαση της περίπτωσης του δήμου Λέρου, η περιγραφή των προβλημάτων στις χώρες προέλευσης των προσφύγων και οι επιπτώσεις που έχει το προσφυγικό για το νησί της Λέρου. Τέλος, παρουσιάζεται η πολιτική που ακολουθεί η

Τοπική Αυτοδιοίκηση και το κράτος. Η εργασία ολοκληρώνεται με την εξαγωγή των συμπερασμάτων και προτάσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

ΜΕΡΟΣ Α

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΟΡΙΣΜΟΙ

1.1. Έννοια της Μετανάστευσης.

Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που εμφανίζεται από αρχαιοτάτων χρόνων σε όλους τους πληθυσμούς της γης. Είναι κοινώς αποδεκτό τόσο στις κοινωνικές επιστήμες όσο και στο διεθνές δίκαιο ότι απευθύνεται στη γεωγραφική μετακίνηση ανθρώπων σε μια χώρα προκειμένου να εγκατασταθούν εκεί, ως μόνιμοι πολίτες ή προσωρινοί κάτοικοι της χώρας, χωρίς να έχουν την ιθαγένεια αυτής (Φειδάκη, 2012).

Η μετακίνηση αυτή που άλλοτε γίνεται εκούσια και άλλοτε ακούσια, έχει ως στόχο την αναζήτηση ενός καλύτερου μέλλοντος. Η εκούσια μετανάστευση αποσκοπεί στην εξεύρεση εργασίας και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Αντίθετα, η ακούσια – αναγκαστική μετανάστευση αναφέρεται στις μετακινήσεις των προσφύγων και των εκτοπισμένων ανθρώπων λόγω ένοπλων συγκρούσεων, φυσικών καταστροφών ή ένδειας (Ντούνης, 2014).

Με τον όρο πρόσφυγα, όπως διατυπώνεται στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, νοείται ένα άτομο που έχει φύγει από τη χώρα καταγωγής του ή τον τόπο κατοικίας του, εξαιτίας του δικαιολογημένου φόβου δίωξης για διάφορους λόγους όπως η φυλή, η θρησκεία, η εθνικότητα, οι πολιτικές πεποιθήσεις, που τον εμποδίζουν να απολαύσει την προστασία της χώρας αυτής ή την επιστροφή σε αυτήν. Ως εκ τούτου, την προστασία του πρόσφυγα αναγκάζεται να αναλάβει η διεθνής κοινότητα (Νάσκου, 1991).

Όπως αντιλαμβανόμαστε, δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός του μετανάστη, αφού εν μέρει συγχέεται με αυτόν του πρόσφυγα. Στην παρούσα ερευνητική εργασία, ο όρος μετανάστευση – μετανάστης θα χρησιμοποιείται για να εκφράσει ανθρώπους που έφυγαν από τη χώρα τους για να γλιτώσουν από τον πόλεμο, αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον για αυτούς και τα παιδιά τους.

1.2. Θεωρίες μετανάστευσης.

Προσπαθώντας να προσεγγίσουμε τις θεωρίες που αφορούν τη μετανάστευση, διαπιστώνουμε πως έχουν γίνει αμέτρητες προσπάθειες προσέγγισης του θέματος, στηριζόμενες τόσο σε θεωρητικές όσο και σε εμπειρικές μελέτες. Ενδεικτικά θα αναφερθούν κάποιες μόνο, από τις οικονομικές και κοινωνικές μελέτες, που έχουν αναπτυχθεί (Καραμανλή, 2008).

Σύμφωνα με τις οικονομικές θεωρίες, η νεοκλασική προσέγγιση, που είναι και μια από τις πρώτες θεωρίες που ασχολήθηκαν με την ερμηνεία της μετανάστευσης, η διεθνής μετακίνηση είναι αποτέλεσμα των γεωγραφικών διαφορών στην προσφορά και στη ζήτηση εργασίας. Αυτό, σημαίνει πως υπάρχει μια περιοχή όχι και τόσο ανεπτυγμένη, με μεγάλο απόθεμα εργασίας, χαμηλούς μισθούς και υψηλούς δείκτες ανεργίας, ενώ παράλληλα υπάρχει και άλλη μια περιοχή με ακριβώς αντίθετα στοιχεία, δηλαδή είναι ανεπτυγμένη, με μικρή προσφορά εργασίας και υψηλούς μισθούς. Η μετακίνηση του εργατικού δυναμικού από τη μια περιοχή στην άλλη θα φέρει την ισορροπία στην εργασία και, συνακόλουθα, στις δυο περιοχές (Χλέτσος κ.α., 2005).

Κατά τη θεωρία της δυαδικής αγοράς εργασίας, η μετανάστευση δε σχετίζεται με τις προσωπικές επιλογές, αλλά με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας των σύγχρονων βιομηχανικών κοινωνιών. Με κύριο υποστηρικτή τον Priore, η θεωρία αυτή υποστηρίζει πως η αγορά διακρίνεται στον κεντρικό πυρήνα και στο δευτερεύοντα. Ο πρώτος απευθύνεται στους γηγενείς όπου οι μισθοί είναι υψηλοί, οι συνθήκες εργασίας ικανοποιητικές και τα δικαιώματα των εργαζομένων εξασφαλισμένα, ενώ αντίθετα στο δευτερεύοντα τομέα οι μισθοί είναι χαμηλοί, επικρατεί εργασιακή ανασφάλεια, μεγάλα ποσοστά ανεργίας και ανύπαρκτα δικαιώματα (Χαλιάπα, 2009).

Από τις βασικότερες κοινωνικές θεωρίες, είναι αυτή που αναφέρεται στους παράγοντες έλξης και απώθησης, όπως αυτοί διαμορφώνονται τόσο στις χώρες υποδοχής όσο και στις χώρες αποστολής των μεταναστών. Οι παράγοντες έλξης σχετίζονται με τις

ελλείψεις στην αγορά εργασίας εξαιτίας κοινωνικών, οικονομικών και δημογραφικών εξελίξεων καθώς και η απροθυμία των ντόπιων να ασχοληθούν με ανειδίκευτες και χαμηλά αμειβόμενες εργασίες. Οι παράγοντες απώθησης σχετίζονται με την οικονομική κατάσταση κάποιων χωρών, τη μεγάλη ανεργία, το χαμηλό επίπεδο ζωής, τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες. Κύριο σημείο αναφοράς αποτελεί η χώρα υποδοχής. Οι παράγοντες προέλκυσης θεωρούνται θετικοί, ενώ της απώθησης αρνητικοί επειδή απωθούν τα άτομα από τη χώρα καταγωγής τους (Δημητρίου κ.α., 2008).

Στη θεωρία των δικτύων, οι μετανάστες αποκτούν πρόσβαση στη ξένη απασχόληση μέσα από ένα σύνολο διεθνών δεσμών που τους ενώνουν με τους ομοίους τους, μέσω δεσμών συγγένειας, φιλίας και κοινής καταγωγής. Κατ' αυτήν τη θεωρία, η μετανάστευση αποτελεί μια ανεξάρτητη ή οικογενειακή διαδικασία απόφασης, μειώνει το κόστος και τους κινδύνους, ενώ αυξάνει τα προβλεπόμενα κέρδη. Υπό αυτό το πρίσμα, η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης δυσχεραίνει τον έλεγχο της μεταναστευτικής ροής αφού παρέχει στα μέλη των συγγενικών δικτύων ειδικά δικαιώματα εισόδου, ενώ πολλές φορές συνδέονται ή ταυτίζονται με τα δίκτυα διακίνησης μεταναστών και λειτουργούν ως άτυπα «γραφεία» εύρεσης εργασίας. Εθελοντικές οργανώσεις, ιδιωτικές επιχειρήσεις, κερδοσκοπικοί οργανισμοί εκμεταλλεύονται την κατάσταση και αυξάνουν τα κρούσματα μαύρης εργασίας (Χαλιάπα, 2009).

Οι θεωρίες για τη μετανάστευση, σε γενικές γραμμές ποικίλλουν, έχουν όμως κοινό σημείο το γεγονός ότι αυτή προκαλείται λόγω προβλημάτων στις χώρες προέλευσης, γι' αυτό και η κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζεται χωριστά.

1.3. Παράγοντες-Αίτια.

Οι λόγοι που αναγκάζουν κάποιον να μεταναστεύσει είναι πολλοί. Σίγουρα σχετίζονται με τις συνθήκες ζωής τόσο στις χώρες υποδοχής όσο και στις χώρες προέλευσης,

καταπιέζοντας τόσο τη ζωή όσο και την προσωπικότητα του ατόμου. Ενδεικτικά αναφέρονται κάποιοι από τους λόγους που οδηγούν ένα άτομο στη μετανάστευση.

- Οι φυσικές καταστροφές, όπως οι πλημμύρες, η ξηρασία, οι σεισμοί, ο παγετός.
- Η έλλειψη εργασίας σε μια χώρα και οι ευνοϊκότερες συνθήκες σε μια άλλη, εξασφαλίζοντας στον μετανάστη ένα αίσθημα ασφαλείας με υψηλότερες αμοιβές, ασφαλιστική κάλυψη, στέγη, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (Αντωνόπουλος, 2010).
- Ο τρόπος διοίκησης και τα πολιτικά κίνητρα, όπως ο φεουδαρχισμός και η κατάσταση των κατοίκων όπως οι δουλοπάροικοι (Grosby, 2005).
- Η θρησκευτική καταδίωξη και η προσπάθεια προσηλυτισμού, που πολλές φορές μπορεί να οδηγήσει μέχρι την πλήρη εξολόθρευση ενός ολόκληρου λαού (Townshend, 2002).
- Για οικογενειακούς λόγους, όταν οι γονείς θέλουν να ζήσουν κοντά στα παιδιά και στα εγγόνια τους.
- Για λόγους τυχοδιωκτισμού ή θέλοντας να μιμηθούν τη συμπεριφορά φίλων και συγγενών ή το ρεύμα της εποχής (Ζαχαριουδάκης κ.α., 2014).
- Οι πολεμικές συγκρούσεις.
- Η αδυναμία μιας πληθυσμιακής έκτασης να θρέψει και να στεγάσει τον πληθυσμό ενός τόπου (Μπέλλας κ.α., 2013)

Οι μεταναστεύσεις που έγιναν το 19^ο αιώνα ήταν αποτέλεσμα δημογραφικών πιέσεων, ενώ οι νέες μεταναστεύσεις του 20^{ου} αιώνα σχετίζονται κυρίως με την εκβιομηχάνιση και τις εμπόλεμες καταστάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

2.1. Η μετανάστευση στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Η ιστορική αναδρομή του φαινομένου της μετανάστευσης διεθνώς, καταδεικνύει ότι πρόκειται για ένα πολυδιάστατο γεγονός, που προωθεί τη δημιουργία μιας οικουμενικής, πολυεθνικής αγοράς εργασίας και παράλληλα αλληλεπιδρά με πολλές ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες.

Οι δυο Παγκόσμιοι πόλεμοι και οι οικονομικές κρίσεις, με εντονότερη την κατάρρευση της αμερικανικής οικονομίας το 1929, είχε ως αποτέλεσμα την ανάγκη για εθνική ενότητα και τον περιορισμό της ψαλίδας μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών και του υπολοίπου κόσμου. Οι μαζικές εισροές προσώπων εκδιωγμένων από τα κομμουνιστικά ή τα εθνικιστικά κράτη, οδήγησαν σε αυστηρές πολιτικές τόσο στον Ευρωπαϊκό χώρο, όσο και στην Αμερική, ενώ πολλές φορές οι μειονότητες εκδιώκονταν ή αφανίζονταν με βίαιο τρόπο. Για το λόγο αυτό η είσοδος στις πλούσιες χώρες, απαιτούσε πλέον άδεια εργασίας, ενώ μόνο ένας μικρός αριθμός προσφύγων γινόταν δεκτός. Η Ρωσική Επανάσταση, ο Β Παγκόσμιος Πόλεμος και η διχοτόμηση της Ευρώπης σε Ανατολή και Δύση, ενέτειναν το φαινόμενο των εκτοπισμένων προσώπων που έπρεπε να βρουν νέα πατρίδα (Μαντάλης-Χατζηαποστόλης, 2010).

Από το 1945 έως και σήμερα, οι πρόσφυγες επιστρέφουν στις χώρες από όπου κατάγονται και είχαν μεταναστεύσει κατά το παρελθόν. Σημαντικό ρόλο κατέχει επίσης η έντονη συγκέντρωση σε αγροτικές περιοχές, με αποτέλεσμα να αδειάζουν τα αστικά κέντρα και η έλλειψη εργατικού δυναμικού που προέκυψε σε αυτά να οδηγήσει στην επίσημη στρατολόγηση εργατών από άλλες χώρες, με ορισμένου χρόνου άδειες εργασίες οι οποίες κατέληγαν σε μόνιμες μορφές μετανάστευσης. Η αντιμετώπιση της μετανάστευσης σε παγκόσμιο επίπεδο είναι μονόδρομος, αφού μόνο έτσι θα μπορέσει να εξαιρεθεί το πρόβλημα από τη ρίζα, λαμβάνοντας υπόψη τις πραγματικές διαστάσεις της, γιατί το μεταναστευτικό αφορά όλο τον κόσμο κι όχι μόνο την Ελλάδα ή την Ευρώπη. Αν όμως γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες σε παγκόσμιο επίπεδο, θα μπορέσει

το πρόβλημα να λυθεί. Σε αντίθετη περίπτωση η κατάληξη θα είναι τραγική, αφού όπως προβλέπει ο Διεθνής Οργανισμός για τη Μετανάστευση, έως το 2050 ο μεταναστευτικός πληθυσμός θα ξεπεράσει τα 250 εκατομμύρια ανθρώπους. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την αλλοίωση της σύνθεσης των εθνικών κρατών, την έξαρση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας κι ενδεχομένως εθνοτικές και πολιτισμικές συγκρούσεις στο εσωτερικό των χωρών αυτών (Κοτζαμάνης, Κουρκούλη, 2016).

2.2.Ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης στην Ευρώπη.

Από διάφορες διακυμάνσεις πέρασε η μετανάστευση στην Ευρώπη. Πιο συγκεκριμένα, προπολεμικά, η μετανάστευση είχε χαρακτήρα κυρίως εποχιακό και προσωρινό. Αντλούν την αιτία τους σε παραδοσιακές μορφές μετακίνησης πληθυσμών, για την κάλυψη των αναγκών στη γεωργία. Μετά τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο, οι μετακινήσεις γίνονται αναγκαστικά κι έχουν βασικό πολιτικό στόχο την επίτευξη διαρκούς ειρήνης, μέσω της εθνικής ομοιογένειας ανάμεσα στα κράτη, μετά την οδυνηρή εμπειρία του πολέμου (Αρτέμη, 2015).

Κατά τη διάρκεια του Β Παγκόσμιου πολέμου, παρατηρείται μετακίνηση για αναγκαστική εργασία ή φυλάκιση Εβραίων στη Γερμανία. Μετά τον πόλεμο, η Ευρώπη γίνεται κατά βάση δέκτης μεταναστών και όχι αποστολής όπως ήταν παλαιότερα. Κύριοι λόγοι υπήρξαν η αύξηση των αναγκών για προσωρινή, αλλά μαζική, απασχόληση ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού με στόχο την ανοικοδόμηση και οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η επανένωση της Γερμανίας, η εκβιομηχάνιση και η κοινωνική ανάπτυξη που αυτή συνεπάγεται, η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού (Ψαράκη, 2014).

Η μετανάστευση των τελευταίων ετών σε αντίθεση με αυτή των πρώτων δεκαετιών μετά το τέλος του Β Παγκοσμίου πολέμου, χαρακτηρίζεται από ένα φαινόμενο οικογενειακής συνένωσης, από ένα μεγάλο αριθμό παράτυπων μεταναστών – προσφύγων κι ένα τεράστιο αριθμό ατόμων που ζητούν άσυλο. Επίσης, τις τελευταίες

δεκαετίες, αναδεικνύεται σε κύρια τάση η μετακίνηση από την Ανατολή προς την Κεντρική Ευρώπη και κυρίως από τις Ασιατικές και Αφρικανικές χώρες (Αρτέμη, 2015).

Την τελευταία δεκαετία ο αριθμός των μεταναστών που εισήλθαν στην Ευρώπη αυξήθηκε δραματικά. Το 2012, ο ειδικός εισηγητής του ΟΗΕ, Φρανσουά Κρεπό, για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών αναφέρει πως η Ελλάδα, δεδομένης της στρατηγικής θέσης στη Μεσόγειο κι έχοντας κοινά χερσαία και θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία, έχει γίνει βασικό σημείο εισόδου για πολλούς μετανάστες που επιδιώκουν να φτάσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Δεκέμβριο του 2013 υπεγράφη συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επανεισδοχή των μεταναστών που εισέρχονται παράτυπα στην Ευρώπη, μέσω του τουρκικού εδάφους (Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, 2012).

Οι χιλιάδες μετανάστες από την Αφρική και την Ασία έρχονται από τις χώρες που οριοθετούν τη Μεσόγειο κι επηρεάζονται σε τεράστιο βαθμό από το φαινόμενο αυτό (Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Μάλτα). Στο πλαίσιο του κανονισμού του Δουβλίνου II, η πρώτη χώρα στην οποία ένας αιτών ασύλου εισέρχεται είναι αρμόδια για την εξέταση της αίτησης ασυλίας εκείνου του προσώπου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η μεγαλύτερη πίεση από τους χιλιάδες μετανάστες που προσπαθούν να εισέλθουν στην Ευρώπη να ασκείται στις χώρες που βρίσκονται στην περιοχή της Μεσογείου (Κοτζαμάνης, Κυριάκου κ.α., 2016).

2.3.Η μετανάστευση στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα υπήρξε για οχτώ περίπου δεκαετίες χώρα αποστολής μεταναστών. Η πρώτη είσοδος αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια αρχίζει το 1923 με τη Συνθήκη της Λωζάννης και την ανταλλαγή πληθυσμών που προέκυψε μετά τη Μικρασιατική καταστροφή. Την ίδια περίοδο περισσότεροι από 400.000 Έλληνες μεταναστεύουν προς άλλες ηπείρους και κυρίως την Αμερική (Ζολώτα, 2010).

Η δεύτερη φάση αρχίζει μεταπολεμικά, μετά το 1955, όπου οι Έλληνες μετακινούνται προς δυτικές, υπερπόντιες κι Ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ολλανδία. Στις αρχές του 1970, οι Έλληνες μετανάστες της Γερμανίας επιστρέφουν. Η παλιννόστηση αυτή προκαλεί πλέον και την εισαγωγή εργατικού δυναμικού κι όχι μόνο την εξαγωγή (Vermeulen, κ.α, 1990).

Από τη δεκαετία του 80 και μετά, με το άνοιγμα των συνόρων, η Ελλάδα μετατρέπεται για πρώτη φορά σε χώρα μαζικής υποδοχής μεταναστών, κυρίως από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, την Πολωνία, αλλά και των ομογενών Ποντίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν διέθεταν νόμιμα έγγραφα και αντιμετωπίστηκαν ως παράνομοι οικονομικοί μετανάστες (Καλιοπούλου κ.α., 2009).

Οι βασικότεροι λόγοι της εισροής των μεταναστών στην Ελλάδα, είναι η γεωγραφική της θέση, η κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη και η συνακόλουθη πολιτική, οικονομική και κοινωνική κρίση, ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία, η εθνικιστική αφύπνιση στα Βαλκάνια, η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το γεγονός ότι ήταν η μοναδική που ήταν μέλος στη βαλκανική χερσόνησο. Διαδοχικά κύματα κυρίως λαθρομεταναστών προερχόμενων από τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής, κυρίως Πακιστανοί, Ιρακινοί και Αιγύπτιοι, ήρθαν στην Ελλάδα την οποία θεωρούσαν ως πέρασμα για μια εύκολη πρόσβαση σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η πρόσβαση φαίνεται να είναι ευκολότερη, δεδομένης της φυσικής γεωφυσικής ιδιομορφίας των ελληνικών συνόρων (βουνό - θάλασσα). Επιπλέον, βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής, θεωρείται συχνά ως πέρασμα σε άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Επίσης, η ζήτηση για εργασία χαμηλής εξειδίκευσης, ιδιαίτερα από της μικρής κλίμακας οικογενειακές επιχειρήσεις, για να επιβιώσουν χρειάζονται φτηνά εργατικά δυναμικά (Ζολώτα, 2010).

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αναφέρει τα εξής στην έκθεσή του για την παράτυπη μετανάστευση στην Ελλάδα (Μάρτιος 2011): «Η ενίσχυση της επιτήρησης των συνόρων και τα λοιπά μέτρα που έλαβαν άλλα κράτη μέλη της ΕΕ στη Νότια Ευρώπη είχαν ως αποτέλεσμα σημαντική μείωση του αριθμού των αφίξεων σε Ιταλία, Μάλτα και Ισπανία. Παρατηρήθηκε αλλαγή των μεταναστευτικών οδών προς ΕΕ, αρχικά με πύλη εισόδου τα θαλάσσια σύνορα και στη συνέχεια τα χερσαία σύνορα Ελλάδας-

Τουρκίας. Το 2010, ποσοστό 90% του συνόλου των παράτυπα εισερχομένων από το σύνολο των εξωτερικών χερσαίων και θαλασσίων συνόρων της ΕΕ εντοπίστηκε στα ελληνικά εξωτερικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα» (Κοτζαμάνης, Κουρκούλη κ.α., 2016).

Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, περισσότερο από 7% ήταν οι μετανάστες, ή τουλάχιστον τόσοι ήταν οι νόμιμοι διαμένοντες στη χώρα. Οι περισσότεροι από αυτούς προέρχονταν από τα Βαλκάνια και ο κύριος λόγος μετεγκατάστασης τους είναι η εργασία και η επανένωση με τις οικογένειες τους (Ζωγραφάκης κ.α., 2014). Οι παράνομοι μετανάστες που συλλαμβάνονται με την είσοδο τους στη χώρα από ξηρά ή θάλασσα προωθούνται σε κέντρα κράτησης (όπως Λακωνία, Μερσινίδι, Ασπρόπυργος) και υποδοχής μεταναστών (Σάμος, Αμυγδαλέζα, Ελληνικό). Οι συνθήκες διαβίωσης στους χώρους Κράτησης και Υποδοχής στον Έβρο, σύμφωνα με έρευνα των Γιατρών Χωρίς Σύνορα το 2011, είναι άθλιες, με αποτέλεσμα το 60% των ιατρικών προβλημάτων των κρατούμενων μεταναστών να οφείλεται στις απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής, με αποτέλεσμα την αύξηση των μεταδιδόμενων ασθενειών (Γιατροί χωρίς σύνορα, 2008-2014).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, περισσότεροι από το 8% του συνόλου του πληθυσμού είναι μετανάστες. Περίπου το 1/6 είναι υπήκοοι των χωρών της Ευρώπης, ενώ οι υπόλοιποι προέρχονται από τα κράτη εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την πλειονότητα να έχει Αλβανική υπηκοότητα. Ηλικιακά είναι κυρίως στην παραγωγική ηλικία, δηλαδή μεταξύ 15-64 ετών. Η απασχόληση τους σχετίζεται κυρίως με τις οικοδομικές εργασίες, τη γεωργία, τη βιομηχανία και τέλος τον τουρισμό. Οι γυναίκες κυρίως με τη φύλαξη των παιδιών – παππούδων και με τις οικιακές εργασίες. Η εγκατάστασή τους δεν είναι και τόσο εύκολη λόγω του ότι η έλλειψη μόρφωσης δυσκολεύει την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και συνακόλουθα την ενσωμάτωση και κοινωνικοποίηση τους (Baldwin-Edwards, Κυριακού, 2004).

Η ιδιαιτερότητα της Ελλάδας σε σύγκριση με τις άλλες χώρες υποδοχής, είναι ότι ήρθαν στη χώρα μας, χωρίς να τους καλέσει κανείς. Στην Αμερική, τον Καναδά και την Αυστραλία υπάρχει μια μεταναστευτική πολιτική στην οποία προσδιορίζεται εξαρχής το είδος και ο αριθμός των μεταναστών που επιθυμεί η χώρα υποδοχής. Οι μετανάστες,

προσκαλούνται για να καλύψουν τις ελλείψεις που έχει η οικονομία της χώρας. Στην Ελλάδα, τόσο οι λαθρομετανάστες όσο και οι νόμιμοι μετανάστες ήρθαν απρόσκλητοι και όχι στα πλαίσια μιας γενικότερης μεταναστευτικής πολιτικής του ελληνικού κράτους (Ιλιανίδου κ.α., 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

3.1. Η Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική.

Η αναγκαιότητα δημιουργίας μιας κοινής πολιτικής, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι επιβεβλημένη, για να μη δημιουργούνται οικονομικές παρενέργειες και κοινωνικές ανασφάλειες. Η αναποτελεσματικότητα της μέχρι τώρα ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής, οφείλεται στις μεμονωμένες πολιτικές των κρατών μελών, καθώς και στην έλλειψη σαφούς κοινοτικής αρμοδιότητας που εμποδίζει τη διαμόρφωση κοινής μεταναστευτικής πολιτικής.

Κάποια από τα προγράμματα μεταναστευτικής πολιτικής που υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση θεσπίστηκαν στη Σύνοδο Κορυφής του Τάμπερε το 1999, τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, το Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Συμπεράσματα της προεδρίας - Τάμπερε, 1999). Βασικό όργανο της, είναι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRONTEX). Η επίσημη έναρξη της λειτουργίας του είναι η 1η Μαΐου 2005. Οι ρίζες της δημιουργίας του εντοπίζονται στη Συμφωνία Σένγκεν (Schengen1) του 1985 σχετικά με την κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών-μελών. Ο βασικός της στόχος είναι, όπως περιγράφεται στο άρθ. 1 του Κανονισμού 2007/2004 «η ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κανονισμός 2007/2004).

Ο κανονισμός του Δουβλίνου 2 είναι ένα νομικό κείμενο που θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και καθορίζει τη χώρα η οποία θα είναι υπεύθυνη για να δώσει άσυλο στον αιτούντα πρόσφυγα. Σύμφωνα με αυτόν ένας μετανάστης δικαιούται να ζητήσει άσυλο στην ευρωπαϊκή χώρα στην οποία θα εισέλθει για πρώτη φορά, μετανάστες οι οποίοι εισέρχονται στην Ελλάδα και κατόπιν μεταβαίνουν σε άλλη χώρα για να αιτηθούν

άσυλο θα πρέπει σύμφωνα με τον κανονισμό Δουβλίνο 2 να επιστρέφουν πίσω στην Ελλάδα (Κανονισμός Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 604/2013, Κανονισμός Δουβλίνο 2).

Στην παρούσα εργασία έμφαση δίνουμε στην Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σκοπός της οποίας είναι η θέσπιση προτύπων για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία στα κράτη μέλη. Σε αυτήν αναφέρεται ότι τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να ενημερώνουν άμεσα τους αιτούντες στη μητρική τους γλώσσα, για τις παροχές αλλά και τις υποχρεώσεις προς τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται σε σχέση με τις συνθήκες υποδοχής. Επίσης ενημερώνονται, για τις οργανώσεις ή τις ομάδες προσώπων που παρέχουν ειδική νομική βοήθεια και για τις οργανώσεις που δύνανται να συνδράμουν ή να ενημερώσουν τους αιτούντες για τα δικαιώματά τους. Τους χορηγείται άμεσα έγγραφο παραμονής για όσο χρειαστεί και έχουν δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας στο κράτος υποδοχής (Οδηγία 2013/33/ΕΕ).

Ειδική αναφορά γίνεται στη διατήρηση της ενότητας της οικογένειας, ενώ παρέχεται στα ανήλικα τέκνα των αιτούντων πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα και στους ενήλικες πρόσβαση στην αγορά εργασίας μετά από εννέα μήνες. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν στον ανήλικο επίπεδο διαβίωσης κατάλληλο για τη σωματική, πνευματική, διανοητική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του. Βασικός παράγοντας είναι η δυνατότητα επανένωσης της οικογένειας, η ποιότητα ζωής και η κοινωνική ανάπτυξη του, ζητήματα ασφάλειας και προστασίας, ιδίως εάν υπάρχει κίνδυνος να καταστεί ο ανήλικος θύμα εμπορίας ανθρώπων. Επίσης υπάρχει μέριμνα ώστε τα παιδιά να έχουν πρόσβαση σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, τόσο μέσα στα κέντρα φιλοξενίας όσο και σε ανοιχτούς χώρους (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2016).

3.2.Η ελληνική νομοθεσία.

Στην ελληνική νομοθεσία, επίσης πολλοί είναι οι νόμοι που αφορούν τη μεταναστευτική πολιτική. Ήδη, από το 1959 βλέπουμε σε σχετικό Νομοθετικό διάταγμα 3989 (ΦΕΚ 201/Α/26.09.1959) να γίνεται λόγος για κύρωση της πολυμερούς σύμβασης που αφορά στη νομική κατάσταση των προσφύγων. Το 1991, κυρώνεται η σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αιτήσεως παροχής

ασύλου, η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Νόμος 1996, ΦΕΚ 196/A/16.12.1991).

Τον Αύγουστο του 2010, η Ελλάδα κατέθεσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Άσυλο και τη Διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών, το οποίο επικαιροποίησε τρία χρόνια αργότερα. Εκεί περιγράφονται οι προγραμματισμένες δράσεις της ελληνικής κυβέρνησης για τα θέματα πρώτης υποδοχής, το νέο σύστημα ασύλου, την υποδοχή των αιτούντων άσυλο, των ευάλωτων ομάδων και των ασυνόδευτων ανηλίκων, τις επιστροφές και τον έλεγχο των συνόρων. Με το Νόμο 3907/2011 (ΦΕΚ 7/A/26/01/2011) για την αναμόρφωση του αιτήματος ασύλου στην Ελλάδα, δημιουργείται η αυτοτελής Υπηρεσία Ασύλου, η οποία αποτελεί την πρώτη αυτόνομη δομή της χώρας που ασχολείται με την εξέταση των αιτημάτων διεθνούς προστασίας και υπάγεται στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη. Κύριος σκοπός της είναι η υποστήριξη του σχεδιασμού και της χάραξης της πολιτικής της χώρας όσον αφορά στη χορήγηση ασύλου ή άλλων μορφών διεθνούς προστασίας, καθώς και την παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησής τους (Νόμος 3907/2011, ΦΕΚ 7/A/26/01/2011).

Το 2013 με Προεδρικό Διάταγμα 113/2013 (ΦΕΚ 146/A/14/06/2013) ρυθμίζεται και ξεκινά η λειτουργία του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Αττικής καθώς και η εφαρμογή της νέας διαδικασίας ασύλου. Το Μάρτιο του 2013 λειτουργεί το πρώτο Κέντρο Πρώτης Υποδοχής στην περιοχή του Έβρου, ενώ η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής ιδρύει και εποπτεύει δομές φιλοξενίας αιτούντων άσυλο και ασυνόδευτων ανηλίκων σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2013/33/ΕΕ. Τον ίδιο χρόνο με Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 1841/B/29.07.2013) καθορίζεται ο τύπος του δελτίου αιτούντος διεθνή προστασία. Ο γενικός κανονισμός λειτουργίας δομών φιλοξενίας υπηκόων τρίτων χωρών που λειτουργούν με μέριμνα της υπηρεσίας πρώτης υποδοχής, Υπουργική Απόφαση 11.1/6343 (ΦΕΚ 3295/B/09.12.2014) και η διαδικασία χορήγησης Άδεια Διαμονής Ενιαίου Τύπου στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, Υπουργική Απόφαση 20623/1417 (ΦΕΚ 2461/B/16.09.2014), καθορίζονται τον αμέσως επόμενο χρόνο. Το ίδιο ισχύει και για τον κανονισμό λειτουργίας της υπηρεσίας ασύλου, Υπουργική Απόφαση 6415 (ΦΕΚ 2034/B/25.07.2014) και τον καθορισμό κατηγορίας άδειας

διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους καθώς και του τύπου, της διαδικασίας και των ειδικότερων προϋποθέσεων χορήγησης της, Υπουργική Απόφαση 30651/2014 (ΦΕΚ 1453/Β/05.06.2014). Με Κοινή Υπουργική Απόφαση 2969 (ΦΕΚ 2602/Β/02.12.2015), συστήνονται τα Κέντρα Πρώτης Υποδοχής και Προσωρινών Δομών Φιλοξενίας αιτούντων άσυλο και η διάρκεια ισχύος των δελτίων αιτούντων διεθνή προστασία, Υπουργική Απόφαση 8097 (ΦΕΚ 1542/Β/31.05.2016).

Ο νόμος που θα μας απασχολήσει περισσότερο σε αυτή την εργασία, για τα ελληνικά δεδομένα είναι ο 4375 (ΦΕΚ 51/Α/03.04.2016). Σύμφωνα με το νόμο αυτό, αναμορφώνεται το σύστημα διεθνούς προστασίας, υποδοχής, καταγραφής και ταυτοποίησης των νεοεισερχομένων πολιτών τρίτων χωρών καθώς και του συστήματος υποδοχής και φιλοξενίας των αιτούντων διεθνούς προστασίας σύμφωνα με το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο. Μια από τις βασικές αλλαγές του νόμου είναι η επιτάχυνση της διαδικασίας εξέτασης αιτημάτων διεθνούς προστασίας, προκειμένου να μην υπερβαίνει τις 14 ημέρες. Ενισχύεται η οργάνωση, στελέχωση και ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας της Υπηρεσίας Ασύλου. Συστήνονται πέρα από την Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου Περιφερειακές Υπηρεσίες Ασύλου με Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου στην Αττική, τη Θεσσαλονίκη, τη Θράκη, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Δυτική Ελλάδα, την Κρήτη, τη Λέσβο, τη Χίο, τη Σάμο, τη Λέρο και τη Ρόδο. Η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής καταργείται και τη θέση της παίρνει η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης με τις περιφερειακές δομές της (Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, Κινητές Μονάδες Υποδοχής και Ταυτοποίησης, Ανοικτές Δομές Προσωρινής Υποδοχής, Ανοικτές Δομές Προσωρινής Φιλοξενίας) (Νόμος 4375, ΦΕΚ 51/Α/03.04.2016).

Επίσης, στο συγκεκριμένο νόμο καθορίζεται το ανώτερο χρονικό διάστημα που θα μπορεί να εξετάζεται ένα αίτημα ασύλου σε 6 μήνες και εάν η απόφαση των επιτροπών είναι θετική τότε θα δίνεται άδεια παραμονής στην Ελλάδα για τρία χρόνια. Στους αναγνωρισμένους δικαιούχους διεθνούς προστασίας δίνεται πρόσβαση στην απασχόληση.

3.3.Άσυλο και μετανάστευση.

Για να μπορέσει να γίνει διαχειρίσιμο το φαινόμενο της μετανάστευσης, θα πρέπει να υπάρχει ένα σύστημα ασύλου δίκαιο, στο οποίο μόνο οι πραγματικοί πρόσφυγες θα κάνουν χρήση του, όπως προβλέπεται από τις διεθνείς συμβάσεις και την ελληνική νομοθεσία. Οι ενέργειες θα γίνονται σε σύντομο χρονικό διάστημα, ενώ οι οικονομικοί μετανάστες θα απορρίπτονται από το σύστημα αυτό αμέσως (Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 2009).

Όπως προαναφέρθηκε, πρόσφυγας είναι το άτομο που βρίσκεται σε καθεστώς δίωξης από τη χώρα του, λόγω της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας ή των πολιτικών του πεποιθήσεων και δεν μπορεί να γυρίσει πίσω γιατί φοβάται για τη ζωή του και δεν μπορεί να επιστρέψει εκεί μέχρι να αλλάξει η κατάσταση και να νοιώσει ασφαλής. Αντίθετα, οικονομικός μετανάστης είναι αυτός που εγκαταλείπει τη χώρα του αναζητώντας καλύτερες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης. Μπορεί να επιστρέψει στην πατρίδα του όποτε το επιθυμεί. Στην πρώτη περίπτωση τα Ευρωπαϊκά κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να παράσχουν στα άτομα αυτά διεθνή προστασία, ενώ στη δεύτερη δεν έχουν καμία υποχρέωση να τους δεχθούν. Οι υποχρεώσεις παροχής διεθνούς προστασίας πηγάζουν από διεθνείς συμβάσεις, το ευρωπαϊκό δίκαιο αλλά και την εκάστοτε εθνική νομοθεσία που αφορά στη μεταναστευτική πολιτική των χωρών υποδοχής (Κωστούλα, 2015).

Η διεθνής προστασία, σύμφωνα με το νόμο, διακρίνεται στη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα (χορήγηση ασύλου) και της επικουρικής προστασίας. Στην πρώτη περίπτωση, το άσυλο, είναι η προστασία που δίνει ένα κράτος στο άτομο που διώκεται ή έχει φύγει από τη χώρα του για τους προαναφερθέντες λόγους. Οι προϋποθέσεις τους, διέπονται από τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Στη δεύτερη περίπτωση, το καθεστώς επικουρικής προστασίας χορηγείται σε πρόσωπα που κινδυνεύουν να υποστούν σοβαρή βλάβη στη χώρα καταγωγής τους. Η σοβαρή βλάβη συνεπάγεται θανατική ποινή, βασανιστήρια,

κίνδυνο της σωματικής ακεραιότητας άμαχου πληθυσμού λόγω πολέμου και άλλα. Και στις δυο περιπτώσεις, που είναι παρεμφερής, το άτομο απολαμβάνει προστασία από τη διεθνή κοινότητα, επειδή η δική του χώρα δεν μπορεί ή αρνείται να τον προστατεύσει (Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 2008).

Στη χώρα μας, η διάκριση μεταξύ των προσφύγων και των οικονομικών μεταναστών δεν είναι και τόσο εύκολη, αφού και οι δυο χρησιμοποιούν τους ίδιους δρόμους διέλευσης και εισόδου στη χώρα. Ως επί το πλείστον δεν διαθέτουν νομιμοποιητικά έγγραφα ταυτοποίησης, καταφεύγουν σε κυκλώματα διακινητών για να αποφύγουν τους συνοριακούς ελέγχους κι έτσι η ταυτότητα και η εξακρίβωση της χώρας προέλευσης και της ανάγκης για διεθνή προστασία, καθίσταται δύσκολη. Η πρώτη καταγραφή γίνεται, στην περίπτωση σύλληψης, στα κέντρα πρώτης υποδοχής και κράτησης. Στην περίπτωση αυτών που ζητούν άσυλο οι χειριστές των υποθέσεων μπορούν, με τη χρήση ορισμένων μεθόδων, να καταλάβουν από ποια χώρα προέρχονται, και μέσω της διαδικασίας ασύλου να καταλήξουν στο ποιοι είναι πρόσφυγες. Για πολλούς αιτούντες άσυλο, αυτές οι χώρες αποτελούν ευθύς εξαρχής τον τελικό προορισμό τους, είτε επειδή έχουν εκεί συγγενείς και φίλους που μπορούν να τους στηρίξουν, είτε λόγω των κοινωνικών παροχών, είτε λόγω μεγαλύτερων αποδοχών, είτε επειδή θεωρούν ότι εκεί έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να τους δοθεί διεθνής προστασία κλπ. Παρά τους συνεχείς και επίμονους ελέγχους, κάποιοι καταφέρνουν να φτάσουν σε χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης και να υποβάλουν αιτήσεις ασύλου εκεί, χωρίς να εντοπισθούν σε χώρες των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βούλγαρη, Μαργαρώνη 2014).

3.4.Ο ρόλος του κράτους

Η τοπική αυτοδιοίκηση, παρά την έλλειψη πόρων και μέσων, και χάρη στη συμμετοχή των ίδιων των πολιτών, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διαχείριση του προβλήματος. Ο πρόεδρος μάλιστα της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος Πατούλης Γιώργος, έχει

τονίσει επανειλημμένως πως είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός Εθνικού Φορέα Διαχείρισης του Μεταναστευτικού, με ρόλο αποφασιστικό και όχι απλά γνωμοδοτικό της αυτοδιοίκησης, αφού οι δήμοι είναι αυτοί που έχουν σηκώσει το κύριο βάρος και καλούνται να διαχειριστούν κρίσιμα και καθημερινά προβλήματα.

Η Ελλάδα σήκωσε το μεγαλύτερο βάρος όλης της Ευρώπης. Οι δήμοι βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή, χωρίς προσωπικό, πόρους και μέσα, δείχνοντας πλεόνασμα ανθρωπιάς και αλληλεγγύης. Η συνεργασία μεταξύ κεντρικής διοίκησης και αυτοδιοίκησης είναι αναγκαία. Οι μέχρι τώρα προβλεπόμενοι πόροι δεν επαρκούν. Οι τακτικοί προϋπολογισμοί των ΟΤΑ με δυσκολία ανταποκρίνονται στις ήδη υφιστάμενες υποχρεώσεις τους. Το μικρότερο μέρος χρηματοδότησης σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία έχουν πάρει μέχρι τώρα οι δήμοι. Περίπου 81 εκατομμύρια έχουν δοθεί σε ΜΚΟ και μόνο 5 σε δήμους. Οι δράσεις για την υποδοχή προσφυγικών πληθυσμών αφορούν εξάλλου ένα ζήτημα με ευρωπαϊκή και διεθνή διάσταση και όχι ένα ελληνικό πρόβλημα. Πρέπει να υπάρξει μια κοινή γραμμή, ένα σχέδιο κατόπιν διαβούλευσης με την τοπική αυτοδιοίκηση και όχι ερήμην της. Ένα σχέδιο που θα ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών, θα εμπνέει εμπιστοσύνη και θα καλλιεργεί αίσθημα ασφάλειας στις τοπικές κοινωνίες. Παράλληλα, θα αξιοποιεί τις ευρωπαϊκές και διεθνείς διαστάσεις του μεταναστευτικού ζητήματος, θα αντλεί ευρωπαϊκούς και διεθνείς πόρους. Οι δε πολιτικές, κοινωνικές επενδύσεις και τα μέτρα ένταξης που θα λάβουν οι δήμοι πρέπει να καλύπτουν επαρκώς τόσο τους πρόσφυγες όσο και τους τοπικούς πληθυσμούς (Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος, 2016)

Η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει ένα πρωτόγνωρο κύμα προσφύγων και μεταναστών που εκτιμάται ότι επηρεάζει σημαντικά την οικονομία και την ασφάλεια της. Οι Δήμοι της χώρας θα πρέπει να ενταχθούν στα όργανα και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τη διαχείριση και ένταξη των προσφυγικών πληθυσμών. Δεν αρκούν οι έκτακτες λύσεις, αλλά οι σοβαρές μακροπρόθεσμες πολιτικές. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές, παρά τις συνθήκες της οικονομικής κρίσης, θα πρέπει να αφιερώσουν ικανούς εθνικούς πόρους (προσωπικό, χρηματοδότηση και υποδομές) και να υλοποιήσουν στρατηγικά σχέδια. Εκτός αυτού, είναι ευθύνη της Κεντρικής Κυβέρνησης τόσο η

διαφύλαξη των συνόρων της χώρας όσο και η ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας των κατοίκων.

Οι Δήμοι πρέπει να έχουν ενεργό – συντονιστικό ρόλο τόσο στη συγκέντρωση, όσο και στη διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας και μέσω αυτών να συντονίζονται όλες οι δυνάμεις, εθελοντές – σύλλογοι, προκειμένου να παρασχεθεί η απαιτούμενη βοήθεια. Άλλωστε η συμμετοχή των δήμων και των τοπικών φορέων είναι απαραίτητη, αφού ουσιαστικά χάρη σε αυτούς πραγματοποιείται η ένταξη.

3.5.Ο ρόλος των ΜΚΟ.

Στην ενότητα αυτή, γίνεται αναφορά στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που δραστηριοποιήθηκαν στη Λέρο, κατά τη διάρκεια των μεταναστευτικών ροών, σε μια περίοδο που το κράτος ήταν ανύπαρκτο στην εξεύρεση λύσης.

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, ήταν οι πρώτοι που εμφανίστηκαν στο νησί. Η δράση τους είναι ιατρική και παρείχαν κυρίως φροντίδα στους πρόσφυγες. Η P.R.A.K.S.I.S., είναι ένα ανθρωπιστικό σωματείο που ήρθε στο νησί με σκοπό την εφαρμογή και υλοποίηση προγραμμάτων για ανθρωπιστική και ιατρική δράση. Η δράση της, ήταν ανάλογη με αυτή που προβλέπεται στο καταστατικό της. Ασχολήθηκε δηλαδή με τη δωρεάν παροχή, κοινωνικών και ιατρικών υπηρεσιών, υποστηρικτικές υπηρεσίες κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης, νομικής υποστήριξης, εξετάσεων, εμβολιασμών, άλλων ενεργειών πρόσληψης, φαρμακευτικό υλικό στέγαση και άλλα (Καταστατικό σωματείου Praksis, 2004).

Το Δίκτυο Αλληλεγγύης Λέρου κινητοποίησε εξ αρχής την τοπική κοινωνία, με σκοπό την εξεύρεση ρούχων, φαρμάκων και τροφίμων, ενώ ίδιος ήταν ο σκοπός δράσης και των Samaritan's Pusre. Η ΑΡΣΙΣ ασχολήθηκε με τα παιδιά που ερχόντουσαν ως ασυνόδευτα στο νησί με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τους, θέματα με τα οποία επίσης ασχολήθηκε η οργάνωση Save the Children. Με τα θέματα ασύλου και την ενημέρωση των δικαιούχων ασχολήθηκε η ΜΕΤΑδραση, η οποία αποτελεί

επιχειρησιακός εταίρος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ ασχολείται μόνο με τους πρόσφυγες, παρέχοντας τους βοήθεια. Η σημαντικότερη αρμοδιότητα της Ύπατης Αρμοστείας είναι η « διεθνής προστασία», όπου περιλαμβάνει το σεβασμό δικαιωμάτων των προσφύγων, την δυνατότητα τους να αιτούνται άσυλο, και το δικαίωμα του διωγμού, δηλαδή να μην επιστρέψουν στην χώρα τους έναν δεν το θέλουν οι ίδιοι.

Ο Frontex, που επίσης βρέθηκε από την αρχή στο νησί, με στόχο τη βελτίωση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων και η ενίσχυση της συνεργασίας με εθνικές συνοριακές αρχές. Τα καθήκοντα του frontex είναι ο σχεδιασμός και ο συντονισμός κοινών επιχειρήσεων στα θαλάσσια, χερσαία και εναέρια σύνορα, με τη χρήση προσωπικού και εξοπλισμού των χωρών μελών, ο συντονισμός των κοινών επιχειρήσεων επαναπατρισμού αλλοδαπών, η δημιουργία κοινών προτύπων και μέσων για την εκπαίδευση των εθνικών συνοριοφυλάκων, η εκπόνηση αναλύσεων κινδύνου που θα αναπτύσσονται στο πλαίσιο κοινών επιχειρήσεων, σχεδίων και ταχέων επεμβάσεων (Ευρωπαϊκός οργανισμός για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, 2016).

ΜΕΡΟΣ Β:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

4.1.Η περίπτωση του δήμου Λέρου

Το νησί της Λέρου, λόγω της γεωγραφικής του θέσης, αφού βρίσκεται ακριβώς απέναντι από τα Τουρκικά παράλια, δέχεται μετανάστες από τη δεκαετία του 1990. Το πρόβλημα, στη σημερινή του μορφή, ξεκίνησε να κορυφώνεται τα τελευταία δυο χρόνια. Το χειμώνα του 2014, με πρωτοφανή για τα χρονικά ρυθμό, δεκάδες μετανάστες και πρόσφυγες περισυλλέχθηκαν από τις ακτές του Φαρμακονησίου, με προορισμό τη Λέρο, στην οποία ανήκει διοικητικά.

Τα αίτια διόγκωσης των μεταναστευτικών-προσφυγικών ροών είναι οι συνθήκες στις χώρες προέλευσης, όπου απειλείται η ζωή και η ελευθερία των ανθρώπων, ή οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης που τους αναγκάζουν να αναζητήσουν ένα καλύτερο μέλλον σε άλλες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, η Συρία από το 2011 έως και σήμερα βρίσκεται αντιμέτωπη με έναν καταστροφικό πόλεμο, που έχει οδηγήσει περισσότερο από 4,7 εκατομμύρια άνθρωποι να εγκαταλείπουν τη χώρα τους (news 247, 2016). Το Ιράκ, μετά την πτώση της κυβέρνησης του Σαντάμ Χουσεΐν, ταλαιπωρείται από κλοπές, απαγωγές, βανδαλισμούς και λεηλασίες (Υπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε για τους πρόσφυγες, 2004). Αντίστοιχα, το Ιράν δέχεται επιθέσεις από την τρομοκρατική οργάνωση ISIS (Λοΐζου Μ., 2014), που δραστηριοποιείται στη Συρία και το Ιράκ, με σκοπό να αποκτήσει τον έλεγχο από τμήματα των εδαφών (Κρίκη, 2015). Ένταση υπάρχει επίσης και στο Μαρόκο από το 2011 εξαιτίας διαδηλώσεων που έγιναν για τον περιορισμό της εξουσίας του βασιλιά (Παρίσης, 2012). Στο Αφγανιστάν προβλήματα υπάρχουν από τη δράση των Ταλιμπάν (Γεωργακόπουλος κ. α., 2015), ενώ και το Πακιστάν βρίσκεται σε συνεχείς πολέμους με την γειτονική Ινδία λόγω των πυρηνικών οπλοστασίων που υπάρχουν στις δυο χώρες (Χατζόπουλος Γ., 2015).

Πρόσφυγες και μετανάστες φιλοξενήθηκαν αναγκαστικά στο Λιμεναρχείο, τόσο στα υπόγεια κρατητήρια, όσο και στον εξωτερικό χώρο. Οι δύσκολες καιρικές συνθήκες εξαθλιώναν ακόμη περισσότερο την ήδη ταλαιπίωρη ζωή των κατατρεγμένων από τον πόλεμο προσφύγων (Μπιλλήρης, συνέντευξη, 10/10/2016).

Η Περιφέρεια, με εντολή της ζήτησε από το δήμο την παραχώρηση της «Βίλας Αρτεμις», προκειμένου να φιλοξενηθούν εκεί οι πρόσφυγες. Το κτίριο της «Βίλας Αρτεμις», ήταν ένα νεοσύστατο κτίριο που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες του Κρατικού Θεραπευτηρίου Λέρου και ήταν ακόμη αναξιοποίητο. Πρόκειται για ένα περιφραγμένο με ψηλό τοίχο κτίριο, έξι δωματίων, κατάλληλο να στεγάσει 40-45 άτομα. Προτεραιότητα θα δινόταν στις ευάλωτες ομάδες, ενώ υπεύθυνο για τη φύλαξη του θα ήταν το Λιμενικό Σώμα. Το Περιφερειακό Συμβούλιο είχε ήδη αποφασίσει τη χρήση του κτιρίου για τη φιλοξενία των παράτυπων μεταναστών σε αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης για τις πρώτες 48 ώρες από την άφιξη τους. Το γεγονός πως το εν λόγω σημείο βρίσκεται εντός του νοσοκομείου και πλησίον του Γυμνασίου και του παιδικού σταθμού, προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις της δημοτικής αρχής αλλά και κατοίκων της περιοχής. Μερίδα «αλληλέγγυων» συνυπέγραψε την απόφαση της Περιφέρειας, η οποία ανέλαβε τα λειτουργικά έξοδα προκειμένου το κτίριο να μπορέσει να δεχτεί τους πρόσφυγες. Οι πλημμύρες δημιούργησαν μια αποπνικτική κατάσταση για τους 70 και πλέον πρόσφυγες που κοιμόντουσαν στοιβαγμένοι πάνω σε παλέτες. Οι υπόλοιποι έμεναν έξω, στο κρύο και στις λάσπες. Στο έκτακτο δημοτικό συμβούλιο που συγκαλέστηκε για την παραχώρηση της «Βίλας Αρτεμις», διατυπώθηκαν φόβοι ότι η Λέρος θα γίνει πόλος έλξης προσφύγων και αναζητήθηκε άλλος χώρος φιλοξενίας (Κόλιας, συνέντευξη, 29/11/2016).

Το κύμα των μεταναστών, από τις αρχές του 2015, ολοένα και αυξανόταν. Εθελοντές, εκκλησία, ΜΚΟ, ανέλαβαν τη σίτιση τους. Πλέον η «Βίλα Αρτεμις» δεν μπορούσε να φιλοξενήσει όλους τους πρόσφυγες, με αποτέλεσμα να έχουν κατακλύσει το νοσοκομείο. Οι κάτοικοι ξεκίνησαν να διαμαρτύρονται έντονα. Με χρήματα της Ύπατης Αρμοστείας στήθηκαν σκηνές στο λιμάνι, το οποίο βρίσκεται πλησίον του Λιμεναρχείου και ακριβώς δίπλα από το Γυμνάσιο και το Λύκειο του νησιού. Η κατάσταση ξέφυγε από κάθε έλεγχο (Ρεπαππής, συνέντευξη, 12/11/2016). Σκάφη πλέον

καθημερινά περισυλλέγουν τους πρόσφυγες από όλες τις ακτές του νησιού. Όλο το λιμάνι του Λακκιού έγινε ένας απέραντος καταυλισμός. Η πρώτη εικόνα που αντιμετώπιζαν οι επισκέπτες του νησιού καταφθάνοντας με το πλοίο της γραμμής ήταν αποκρουστική. Οι πρόσφυγες έκαναν τις βιολογικές τους ανάγκες παντού. Η υποστελεχωμένη τεχνική υπηρεσία του δήμου προσπαθούσε να καθαρίσει το χώρο που είχε γίνει επικίνδυνη εστία μόλυνσης. Οι ΜΚΟ (που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα) κατέφθαναν στο νησί προκειμένου να προσφέρουν την καθόλου κατά τα άλλα φιλανθρωπική τους εργασία, η οποία είχε σαν αντίτιμο πολύ υψηλούς μισθούς (Κατσιβέλη, συνέντευξη, 18/11/2016). Υψηλοί μισθοί δίνονταν σε όσους ασχολήθηκαν με την αντιμετώπιση του προβλήματος και οι ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις ξεπέρασαν κάθε φαντασία, με το δήμο να μην έχει καμία οικονομική στήριξη σε όλο αυτόν τον αγώνα που έδινε, ξοδεύοντας τεράστια ποσά για την καθαριότητα, την ύδρευση, αποχέτευση και τον ηλεκτρισμό των χώρων φιλοξενίας. Οι σκηνές αποδείχθηκαν δυσλειτουργικές (Κόλιας, συνέντευξη, 29/11/2016).

Με απόφαση του το Δημοτικό Συμβούλιο, περί τα μέσα του 2015, πρότεινε τη δημιουργία των κέντρων υποδοχής στο χώρο των Λεπίδων. Ένα σημείο εκτός οικισμού, εντός όμως του ψυχιατρείου, με αποτέλεσμα γιατροί και αντιπολίτευση να ξεσηκωθούν με την πρόφαση ότι δεν πρέπει αυτές οι δυο ευάλωτες ομάδες, ψυχικά ασθενείς και πρόσφυγες, να συνυπάρχουν. Η κατάσταση έγινε αποπνικτική. Μετά από πολύ πίεση της δημοτικής αρχής κατέφθασαν πλοία τα οποία περισυνέλλεξαν τους πρόσφυγες. Το πρώτο κατέφθασε τον Αύγουστο και το δεύτερο το Σεπτέμβριο του 2015, περισυλλέγοντας περίπου 2000 άτομα. Ο αριθμός αυτός είναι υπέρογκος, αν αναλογιστεί κανείς ότι το νησί είναι πολύ μικρό για να διαχειριστεί ένα τόσο μεγάλο πρόβλημα. Το Υπουργείο Υγείας ζήτησε από το Κρατικό Θεραπευτήριο Λέρου την παραχώρηση του κτιρίου του ΠΚΠΑ, με σκοπό να στεγαστούν εκεί οι πρόσφυγες και να διασφαλιστεί η δημόσια υγεία. Το κτίριο παραχωρήθηκε στο δήμο και με σχετική απόφαση, ξεκίνησαν οι εργασίες ανακατασκευής του. Ο χώρος περιφράχτηκε και συνδέθηκαν τα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, ενώ παράλληλα ο δήμος ζήτησε από τα αρμόδια Υπουργεία την ενδυνάμωση των αστυνομικών και λιμενικών υπηρεσιών, αφού το προσωπικό δεν επαρκούσε, με αποτέλεσμα να καθυστερούν δραματικά οι υπηρεσίες καταγραφής και

ταυτοποίησης. Δεκάδες εθελοντές αστυνομικοί από όλα τα μέρη της Ελλάδος κατέφθαναν για βοήθεια (Κόλιας, συνέντευξη, 29/11/2016).

Το Σεπτέμβριο του 2015, εν όψει της έναρξης των μαθημάτων στα σχολεία, εκδηλώθηκαν διαμαρτυρίες των Συλλόγων Γονέων και Διδασκόντων λόγω του αθρόου κύματος μεταναστών. Ζητούσαν μέριμνα για άμεση διευθέτηση του προβλήματος, θεωρώντας ότι υπήρχε κίνδυνος για η υγεία των μαθητών, δεδομένου ότι ο περιβάλλοντας χώρος του σχολείου αποτελούσε εστία μόλυνσης. Οι μετανάστες κατάκλυζαν τα πεζοδρόμια αναζητώντας σκιά και άπλωναν τα ρούχα τους πάνω στη σιδερένια περίφραξη των σχολείων, με αποτέλεσμα την έντονη δυσοσμία και τη δημιουργία εικόνας σκουπιδότοπου, ενώ οι χημικές τουαλέτες αποτελούσαν εστία μικροβίων καθιστώντας που τις καθιστούσε άκρως επικίνδυνες (Κιαννιέ, συνέντευξη, 10/09/2016). Κρούσματα ηπατίτιδας εμφανίστηκαν σε στελέχη του Λιμενικού. Το Λιμεναρχείο με τη σειρά του ζήτησε από το Κρατικό Θεραπευτήριο και πέτυχε την παραχώρηση χώρου προκειμένου να τοποθετηθεί προκατασκευασμένος οικίσκος της FRONTEx, για την καταγραφή και χορήγηση εγγράφων στους παράνομα εισερχόμενους αλλοδαπούς (Μπιλλήρης, συνέντευξη, 10/10/2016).

Στο τέλος της ίδιας χρονιάς, η ελληνική κυβέρνηση επιτέλους έδωσε το παρόν. Η Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής, απέστειλε στο δήμο ενημερωτικό έγγραφο για τη δυνατότητα χρηματοδότησης των ΟΤΑ α και β βαθμού, για την αντιμετώπιση των εκτάκτων αναγκών οι οποίες προκαλούνται από τις προσφυγικές ροές και ζητούσε από το δήμο να αποστείλει αναλυτικό προϋπολογισμό δαπανών. Τα έως τότε έξοδα του δήμου ξεπερνούσαν τις 40.000 ευρώ, ποσό υπέρογκο αν σκεφτεί κανείς τη μείωση που είχαν υποστεί ήδη οι επιδοτήσεις των δήμων. Οι δαπάνες αφορούσαν στην προμήθεια ειδών υγιεινής και καθαριότητας, καυσίμων, επιγραφών ενημέρωσης, καθαρισμό των κοινόχρηστων χώρων, παροχή ύδρευσης, αποχέτευσης και απολύμανσης. Τέλος του χρόνου, συγκαλέστηκε έκτακτο δημοτικό συμβούλιο με μοναδικό θέμα στην ημερήσια διάταξη του, τη συζήτηση και ενημέρωση του προσφυγικού θέματος και τη δημιουργία κέντρου ταυτοποίησης – πρώτης υποδοχής στο χώρο των Λεπίδων. Να σημειωθεί πως όλο αυτό το διάστημα, ο δήμαρχος καλούσε σε εβδομαδιαίες συναντήσεις την Ύπατη Αρμοστεία, τις ΜΚΟ και όλους τους

εμπλεκόμενους φορείς, με σκοπό την από κοινού αντιμετώπιση του προβλήματος (Κωνσταντινίδης, συνέντευξη, 22/11/2016).

Μετά από ερώτηση του δημάρχου στα τέλη του Νοέμβρη, ο κ. Μουζάλας διευκρίνισε τι ακριβώς είναι τα Κέντρα Ταυτοποίησης. Ανέφερε πως πρόκειται για εγκαταστάσεις οι οποίες δημιουργούνται στα σημεία παράτυπης εισόδου υπηκόων τρίτων χωρών, με σκοπό τη διεκπεραίωση υποθέσεων που σχετίζονται με αυτούς. Συγκεκριμένα θα διαχωρίζουν τις ευάλωτες ομάδες (ασυνόδευτοι ανήλικοι, υπέργηροι, ΑΜΕΑ), θα παρέχουν είδη πρώτης ανάγκης (τροφή, νερό, ρούχα), ιατρικό έλεγχο και περίθαλψη, καταγραφή, εξακρίβωση υπηκοότητας, δακτυλοσκόπηση, ενημέρωση σχετικά με το νομικό καθεστώς στο οποίο τελούν, διαχωρισμού του πληθυσμού με το εάν είναι προσφυγικού ή μη προφίλ, καταγραφή αιτήματος ασύλου κι ενδεχόμενη ένταξη στο μηχανισμό μετεγκατάστασης σε κάποιο άλλο ευρωπαϊκό κράτος, δρομολόγηση των υπολοίπων μη προσφυγικού προφίλ στη διαδικασία επιστροφής στη χώρα καταγωγής. Οι παραπάνω διαδικασίες θα ολοκληρώνονται εντός 48 ωρών από τη στιγμή της άφιξης στο σημείο καθώς κι η λειτουργία των κέντρων θα είναι σε 24ώρη βάση, 7 μέρες την εβδομάδα. Κέντρα ταυτοποίησης δημιουργήθηκαν και θα λειτούργησαν στα εξής πέντε σημεία εισόδου Λέσβος, Κως, Λέρο, Σάμος και Χίος. Η σχεδίαση και η δυναμικότητα τους έγινε με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία σε σχέση με τις προσφυγικές ροές. Συγκεκριμένα στο κέντρο ταυτοποίησης της Λέρου στην περιοχή Λέπιδα, θα υπήρχε η δυνατότητα προσωρινής φιλοξενίας περίπου 800 ατόμων και ημερήσια δυνατότητα καταγραφής 1000 ατόμων (αρχείο δήμου).

Τα μέσα ενημέρωσης ξεκίνησαν πόλεμο κατά του δημάρχου, τον οποίο καθιστούσαν υπεύθυνο για τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στο νησί λόγω του μεταναστευτικού, επειδή δε δεχόταν τη φιλοξενία των προσφύγων στο ΠΙΚΠΑ, και επέμεινε στη χρήση του χώρου των Λεπίδων. Στην πρόθεση αυτή του δημάρχου αντιτάχθηκαν έντονα οι λιμενικές αρχές, το δίκτυο αλληλεγγύης, το Υπουργείο Υγείας, ο διοικητής και το ιατρικό προσωπικό του νοσοκομείου, καθώς και ο διευθυντής της ψυχιατρικής κλινικής. Η τοποθέτηση του δημάρχου στηριζόταν στο γεγονός πως και στο ΠΙΚΠΑ υπήρχαν ψυχικά ασθενείς, η διαφορά είναι όμως πως τα Λέπιδα είναι εκτός οικισμού, άρα θα μειωνόταν ο φόβος των κατοίκων και θα βελτιωνόταν η γενικότερη

εικόνα του νησιού. Το Λιμεναρχείο από αντίδραση σταμάτησε να προσφέρει ακόμα και τα βασικά (νερό, φαγητό) στους πρόσφυγες και το ρόλο παίρνει η Ύπατη Αρμοστέα (Ψαρρά, 2015). Ο δήμαρχος χαρακτηρίστηκε Καίσαρας, αφού μόνο αυτός έχει το δικαίωμα ζωής και θανάτου επί των προσφύγων (Εφημέριος, 2015).

Οι εργασίες για τα hot spot είχαν ήδη ξεκινήσει. Οι πρώτοι οικίσκοι βρίσκονταν ήδη στο νησί και δεκάδες συμπολίτες μας έβρισκαν δουλειά προκειμένου ο χώρος να ήταν έτοιμος το συντομότερο δυνατό. Ο στρατός έδωσε το παρόν με κάθε πρόσφορο μέσο. Ο πρωθυπουργός κατέφτασε στο νησί και δέχτηκε τον εναγκαλισμό όλων, παρά τις όποιες αντιδράσεις υπήρχαν πρωτίστως. Στο Φαρμακονήσι εγκλωβίστηκαν 420 άτομα, μεταξύ των οποίων πολλά παιδιά και βρέφη. Το Δίκτυο Αλληλεγγύης Λέρου, αποτέλεσε βιτρίνα της κυβέρνησης κάθε φορά που κάποιος Ευρωπαίος αξιωματούχος επισκεπτόταν το νησί. Ο Αλέξης Τσίπρας επισκέφθηκε το ΠΙΚΠΑ, το οποίο είχε επισκευαστεί από την υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, με τη βοήθεια του Δικτύου Αλληλεγγύης και της ΜΚΟ PRAKSIS. Ο υφυπουργός Μεταναστευτικής Πολιτικής κ. Μουζάλας, ο οποίος επίσης ήταν παρόν, ενημέρωσε τον πρωθυπουργό πως απέμενε η σύνδεση του δικτύου ύδρευσης ώστε το κέντρο υποδοχής στα Λέπιδα να ήταν έτοιμο προς χρήση (Κόλιας, συνέντευξη, 29/11/2016).

Στα τέλη του 2015, δημοτικοί σύμβουλοι της πλειοψηφίας απειλούσαν με ανεξαρτητοποίηση, επειδή δεν εισακούονταν η επιθυμία τους για δημιουργία ενός και μόνο χώρου καταγραφής στα Λέπιδα, ενώ οι εργασίες στο ΠΙΚΠΑ συνεχίζονταν. Επίσης, διαμαρτυρήθηκαν επειδή ένοιωθαν πως έχουν εξαπατηθεί από την κυβέρνηση για ενίσχυση του δήμου. Η διάθεση τους για συνεργασία και η ευαισθησία τους στο δράμα των μεταναστών και προσφύγων μάλλον παρεξηγήθηκε και ο ρόλος του δήμου αντικαταστάθηκε από τις ΜΚΟ οι οποίες συνέχιζαν να δρουν αυτόνομα με τη στήριξη του Υπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής και του πρωθυπουργού.

Στις αρχές του 2016, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ανέλαβαν τα έξοδα λειτουργίας του χώρου καταγραφής στο Ποσειδώνιο. Λίγο καιρό αργότερα, ο Υπουργός Εσωτερικών διαβεβαίωσε τη δημιουργία μηχανισμού για τη διασφάλιση έγκρισης παροχής οικονομικών στοιχείων που σχετίζονται με δαπάνες προσφυγικών – μεταναστευτικών ροών. Παράλληλα εκείνο το διάστημα, ήρθε η προέγκριση από την Ευρωπαϊκή

Επιτροπή, για ένταξη του δήμου στο επιχειρησιακό πρόγραμμα ενίσχυσης της προσπελασιμότητας. Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, όπως και άλλες ΜΚΟ αποχώρησαν από το νησί, αφού η κατάσταση σταθεροποιήθηκε. Η ΚΕΔΕ διερεύνησε τις ανάγκες των νησιών κι εκπόνησε μελέτη για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση δράσεων (Κωνσταντινίδης, συνέντευξη, 22/11/2016). Τη σίτιση μετά από παρέμβαση του στρατού, ανέλαβε επιχειρηματίας από το νησί, με ειδικό διατροφολόγιο ανάλογα με τις ανάγκες και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των προσφύγων (Σκορδάλλης, συνέντευξη, 16/11/2016).

Οι πρόσφυγες έκτοτε εγκαταστάθηκαν στα Λέπιδα και οι ευπαθείς ομάδες στο ΠΗΚΠΑ. Σε όλη τη διάρκεια της ημέρας κυκλοφορούσαν ανενόχλητοι στους δρόμους του νησιού. Τα μαγαζιά έβγαζαν τόσα χρήματα, που κατόρθωσαν να ορθοποδήσουν οικονομικά, ενώ τα ξενοδοχεία ήταν γεμάτα από εργαζόμενους που έρχονταν από άλλα μέρη της Ελλάδας. Ωστόσο, τις βραδινές ώρες το νησί έβλεπε την άσχημη πλευρά των προσφύγων. Κάποιοι από αυτούς κατευθύνονταν προς την Ξηρόκαμπο και λεηλατούσαν τις εκκλησίες της περιοχής, ενώ κατέστρεφαν τις καλλιέργειες των κατοίκων και τους έκλεβαν τα οπωροκηπευτικά. Οι κάτοικοι ένοιωθαν απειλή και φόβο για βιασμούς των παιδιών τους, αφού παρόμοια κρούσματα είχαν ακουστεί σε άλλες περιοχές που φιλοξενούσαν πρόσφυγες. Παράλληλα κάποιοι πρόσφυγες έβαζαν φωτιές στους οικίσκους, θέλοντας να διαμαρτυρηθούν (Ινδιπούλου, συνέντευξη, 08/10/2016). Συγκαλέστηκε έκτακτη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου σχετικά με τα γεγονότα που συμβαίνουν στο χώρο, ενώ ζητήθηκε από την Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής κανονισμός λειτουργίας του Κέντρου, αλλά και δημιουργία ωραρίου κυκλοφορίας, με την απαγόρευση εξόδου μετά τις 10 το βράδυ. Το Δημοτικό Συμβούλιο αποφάσισε την άμεση κατάργηση του κέντρου φιλοξενίας, σε αντίθετη περίπτωση να υπάρξει αυστηρή φύλαξη των χώρων για να δημιουργηθεί ξανά το αίσθημα ασφάλειας στους κατοίκους κι επισκέπτες του νησιού (Κόλιας, συνέντευξη, 29/11/2016). Τα ΜΑΤ έφτασαν στο νησί και η κατάσταση ηρέμησε. Από τότε, όλα κυλούν ομαλά σε γενικές γραμμές, με μεμονωμένα επεισόδια κατά καιρούς, όταν έρχεται το πλοίο, όπου κάποιοι προσπαθούν να διαφύγουν από το νησί με παράτυπο τρόπο (κρυμμένοι σε νταλίκες). Από τα μέσα Νοέμβρη, γίνεται νύξη για μετατροπή του Κέντρου Υποδοχής σε Κέντρο Κράτησης,

χωρίς ακόμη να υπάρχει κάποια περαιτέρω ενημέρωση (Μπαλαλάς, συνέντευξη, 03/11/2016).

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Β΄ Αστυνομικής Διεύθυνσης Δωδεκανήσου, το 2014 είχαμε 2770 αφίξεις προσφύγων, ενώ μέχρι τον Ιούνιο του 2015 αυτές ανήλθαν στις 4048. Στη Λέρο, οι εθνικότητες που καταγράφηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία είναι κυρίως Σύριοι, Ιρακινοί, Ιρανοί, Μαροκινοί, Αφγανοί και Πακιστανοί.

4.2.Αρνητικές επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις από την προσφυγική ροή προκάλεσαν πλήθος αρνητικών προβλημάτων. Ο δήμος της Λέρου, όπως και οι περισσότεροι δήμοι που βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή, είχαν να αντιμετωπίσουν μια σειρά προβλημάτων σε πολλαπλά επίπεδα Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Εξαιτίας της έλλειψης εθνικού σχεδιασμού, ικανού να αντιμετωπίσει τη μαζική εισροή προσφύγων, δημιουργούνται ζητήματα ασφάλειας όχι μόνο του νησιού, αλλά και της χώρας ολόκληρης, ενώ υποβαθμίζεται το τουριστικό προϊόν.
- Οι αρνητικές συνέπειες για τον τουρισμό έχουν αρχίσει ήδη και καταγράφονται ενώ η ανεξέλεγκτη παραμονή μεταναστών σε χώρους που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις υγιεινής αλλά και υγειονομικής φροντίδας, εγκυμονεί κινδύνους που σχετίζονται με την ασφάλεια και τη δημόσια υγεία.
- Η Λέρος, η οποία ήταν ήδη επιβαρυνμένη από την οικονομική κατάσταση της χώρας, ζημιώθηκε αισθητά στον τουριστικό τομέα. Οι ακυρώσεις σε διανυκτερεύσεις αυξήθηκαν σε σημαντικό βαθμό, ξεπερνώντας το 30%, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας στους κλάδους του τουρισμού, αν και κατά τα άλλα μειώθηκε η ανεργία (Μαθιουδάκης, συνέντευξη, 02/12/2016).

- Η επιδείνωση των πολιτικών συνθηκών και η άνοδος της τρομοκρατίας, οδήγησε κι αυτή με τη σειρά της σε μείωση των αφίξεων, πόσο μάλλον αν σκεφτεί κανείς πως οι τρομοκράτες της Γαλλίας είχαν περάσει πρώτα από τη Λέρο.
- Το νησί έγινε για άλλη μια φορά αντικείμενο αρνητικής διαφήμισης, στιγματίζοντας το ακόμη περισσότερο, αν αναλογιστεί κανείς το ήδη αρνητικά υπάρχον κλίμα λόγω της ύπαρξης του Ψυχιατρείου και της εξορίας των πολιτικών κρατουμένων στην περίοδο της Χούντας. Παρόλα αυτά, ακόμα και η αρνητική διαφήμιση, δεν πρέπει να ξεχνάμε πως είναι διαφήμιση, οπότε υπήρχαν και θετικές επιπτώσεις από όλο αυτό.
- Η επενδυτική δραστηριότητα στο νησί μειώθηκε και η οικονομική ανασφάλεια επικράτησε στον επιχειρησιακό κόσμο.
- Μια άλλη σημαντική επίπτωση από το προσφυγικό είναι η πρόκληση σημαντικής βραχυχρόνιας αλλά και μακροχρόνιας ρύπανσης από τα ξύλινα και τα πλαστικά σκάφη που τους μετέφεραν με αποτέλεσμα τα φυσικά οικοσυστήματα επηρεάζονται, η γλωρίδα και η πανίδα καταστρέφονται.
- Οι δαπάνες καθαρισμού και αποκατάστασης των συγκεκριμένων περιοχών αυξήθηκαν, ενώ μειώθηκαν οι τουρίστες που επισκέπτονταν τα συγκεκριμένα σημεία, όχι μόνο λόγω της αυξημένης ρύπανσης, αλλά και του φόβου μην τραυματιστούν από την παρουσία στον πυθμένα μεταλλικών και πλαστικών αντικειμένων.
- Υπήρχαν σημαντικές ελλείψεις σε προμήθεια κλινοσκεπασμάτων, ειδών προσωπικής υγιεινής και κυρίως φαρμάκων και εμβολίων, για την ευρύτερη τοπική κοινωνία.
- Σημειώνεται μεγάλο ποσοστό αύξησης στον λογαριασμό του νερού και ρεύματος, στα κέντρα φιλοξενίας, που ήταν αναγκασμένος ο δήμος να πληρώνει και όχι η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής, του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Το κόστος αυτό φαίνεται να αναλαμβάνει πλέον το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.

- Σημαντικό πρόβλημα είναι επίσης ότι περίπου το 80% της εργασίας κυρίως του Δημάρχου ασχολείται με το μεταναστευτικό, με αποτέλεσμα να υπάρχουν οι ανάλογες επιπτώσεις στην εργασία του και να αφήνει πίσω θέματα της καθημερινής του εργασίας.
- Τα κρούσματα λοιμωδών νοσημάτων, αντιμετωπίζονταν από τις ΜΚΟ και παρά το γεγονός ότι ο δήμος είχε ζητήσει από το Υπουργείο Υγείας εμβόλια για τους εμπλεκόμενους με τους πρόσφυγες, καμία απάντηση δεν έλαβε ποτέ.

4.3.Θετικές επιπτώσεις.

Αν ξεπεράσει κανείς τις όποιες προκαταλήψεις, εύκολα μπορεί να διακρίνει τα οφέλη που είχε ο δήμος και γενικότερα το νησί, από το προσφυγικό κύμα:

- Εξαλείφθηκε σε μεγάλο ποσοστό η ανεργία, αφού πολλοί νέοι και πολλές οικογένειες εργάζονται στο Κέντρο Υποδοχής. Μπορεί να υπήρξε αύξηση της ανεργίας στις τουριστικές επιχειρήσεις, όμως ο δημόσιος τομέας υπερκαλύφθηκε.
- Αύξηση των πωλήσεων στα μαγαζιά από τις αγορές των προσφύγων. Η τοπική αγορά όλα αυτά τα χρόνια δούλευε μόνο τρεις μήνες, το καλοκαίρι από τον τουρισμό, ενώ τώρα στηρίζεται και στους πρόσφυγες (Σιφουνιός, συνέντευξη, 04/12/2016).
- Αναβάθμιση του νοσοκομείου του νησιού. Ειδική χρηματοδότηση από την Ύπατη Αρμοστεία για αγορά ιατρικού εξοπλισμού.
- Παράταση της λειτουργίας της πύλης εισόδου εξόδου (διαβατηριακού ελέγχου) από εξάμηνη σε εννεάμηνη λειτουργία.
- Στελέχωση των υπηρεσιών του δήμου με διοικητικό προσωπικό (διοικητικοί υπάλληλοι, οικονομολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι), αλλά και με

υπαλλήλους για την Τεχνική Υπηρεσία. Αντίστοιχα συνέβη με το Λιμενικό και Αστυνομικό Σώμα, καθώς και το νοσοκομείο.

- Ανακατασκευή του ξενοδοχείου ΛΕΡΟΣ, με αποτέλεσμα την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.
- Πληρότητα των ξενοδοχείων και των ενοικιαζόμενων δωματίων από εξειδικευμένο προσωπικό και τα μέλη των Μ. Κ. Ο. που κατέφθασαν στο νησί. Η πληρότητα αυτή δεν οφείλεται σε επισκέπτες του νησιού – τουρίστες, αλλά προσωπικό που ήρθε στο νησί με σκοπό την εργασία.
- Ενίσχυση του Κοινωνικού Παντοπωλείου και Κοινωνικού Φαρμακείου, αφού οι εθελοντικές οργανώσεις ήθελαν να βοηθήσουν παράλληλα με τους πρόσφυγες και τους ντόπιους.
- Παραχώρηση ακινήτων του Ελληνικού Δημοσίου στο δήμο, προς εκμετάλλευση.
- Διατήρηση του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ.
- Παροχή δωρεάν εισιτηρίων κοινωνικού τουρισμού.
- Ενίσχυση του πνεύματος αλληλεγγύης και του εθελοντισμού, αφού πολλοί ιδιώτες ενεργοποιήθηκαν με σκοπό τη φροντίδα των προσφύγων, την παροχή φαγητού, ειδών ένδυσης και υπόδησης.
- Δημιουργία Κέντρου δια Βίου Μάθησης για τους πρόσφυγες και προσθήκη επιπλέον τμημάτων για τους ντόπιους.
- Παροχή δωρεάν μαθημάτων εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας στα ελληνόπουλα από μέλη της Ύπατης Αρμοστείας.
- Επιμορφωτικά σεμινάρια για το προσφυγικό και τη ξενοφοβία, ανοιχτά για όλους.
- Βελτίωση των υποδομών του νοσοκομείου σε ΠΙΚΠΑ και Λέπιντα.
- Επέκταση δικτύων αποχέτευσης και δημιουργία αφαλάτωσης.

- Επιπλέον μοριοδότηση του δήμου κατά την ένταξη του σε Ευρωπαϊκά προγράμματα.
- Αύξηση της νεολαίας στο νησί, από το ξένο προσωπικό που προσλήφθηκε για τις ανάγκες του Κέντρου Υποδοχής. Διεύρυνση του κύκλου δικτύωσης και κοινωνικοποίησης.
- Προβολή του νησιού στα μέσα ενημέρωσης, δημιουργία ντοκιμαντέρ.
- Ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων, ηθών και εθίμων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το προσφυγικό είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα, όχι μόνο Ευρωπαϊκό και σίγουρα όχι εθνικό. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες της και να πάψει να φαίνεται ανέτοιμη στην εξεύρεση λύσης. Οφείλει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την προστασία αλλά και την ένταξη των προσφύγων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες σύμφωνα με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Οι πρόσφυγες δεν πρέπει να εγκλωβιστούν στην Ελλάδα ούτε σε άλλο κράτος μέλος. Ιδιαίτερα οι ακριτικοί δήμοι, που με πρωτοβουλίες ανθρωπιάς και αλληλεγγύης σήκωσαν το μεγαλύτερο βάρος της πρώτης υποδοχής. Το προσφυγικό αποτελεί ένα όχι μόνο πολιτικό αλλά και ανθρωπιστικό τεστ για τη χώρα μας.

Ο δήμος της Λέρου, όπως και των υπολοίπων νησιωτικών δήμων που επωμίστηκαν την υποδοχή των προσφύγων μεταναστών, επιβαρύνθηκε εκτός λόγω της έλλειψης εθνικού σχεδιασμού, αλλά και λόγω της προβληματικής ακτοπλοϊκής διασύνδεσης, της ανυπαρξίας ιατροφαρμακευτικών υποδομών και της ελλιπούς λειτουργίας μονάδων αφαλάτωσης. Η ζωή των κατοίκων υποβαθμίζεται, ενώ ο τουρισμός δέχεται μεγάλο πλήγμα, αφού υπήρχε περίοδος που το νησί δεχόταν περισσότερους από 500 πρόσφυγες την ημέρα. Στο αρχικό στάδιο η κατάσταση ήταν χειρότερη, αφού δεν υπήρχε κάποια ιατρική μονάδα για την εξέταση των προσφύγων, ενώ τα πενιχρά οικονομικά του δήμου και οι κρατικές περικοπές δεν επέτρεπαν την αγορά ειδών καθαριότητας. Ο δήμος πιέζει για την άμεση καταβολή πόρων για αναπτυξιακά έργα καθώς και την εξόφληση οφειλών από προηγούμενα έτη.

Η κυβέρνηση ήταν απύσχα σε όλα αυτά, δεν παρείχε επίσημη ενημέρωση και ενώ το πρόβλημα διογκωνόταν δεν είχε μια συγκεκριμένη πορεία αντιμετώπισης του προβλήματος. Φυσικά, αυτό εν μέρει δικαιολογείται, αφού η ίδια η Ευρώπη δεν ήταν έτοιμη να δώσει λύσεις. Όμως όλο το βάρος επωμίστηκε ο δήμος της Λέρου, που είχε να αντιμετωπίσει τόσα άλλα προβλήματα των δημοτών, με τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά και την ανεργία να τους πλήττει καθημερινά. Οι κάτοικοι ανησυχούν για το φαινόμενο, γεγονός που δοκιμάζει την κοινωνική συνοχή. Η εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για

τις δράσεις που έπρεπε να υλοποιηθούν από τους δήμους, ήταν διαρκώς ένα από τα καίρια προβλήματα που απασχολούσε όλους. Επίσης, το προσωπικό του δήμου ήταν ανεπαρκές και γινόταν ένας συνεχόμενος αγώνας για την προκήρυξη θέσεων εργασίας. Το πρόβλημα ήταν πάνω από όλα ανθρωπιστικό. Οι ανάγκες για φάρμακα ήταν μεγάλες, τόσο για τους πρόσφυγες όσο και για τον εμβολιασμό όσων ερχόντουσαν σε άμεση επαφή μαζί τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός πως μέλη του Λιμενικού Σώματος Λέρου νόσησαν από ηπατίτιδα αφού δεν είχαν κάνει σχετικό εμβόλιο.

Παρά τις όποιες αντιξοότητες και την κρατική αδυναμία στην αντιμετώπιση ενός τόσο σοβαρού προβλήματος, ο δήμος της Λέρου τα κατάφερε με μεγάλη επιτυχία, αποδεικνύοντας πως προτεραιότητα έχει ο άνθρωπος ανεξαρτήτου εθνικότητας, χρώματος, φυλής, θρησκείας. Η πίεση που δέχτηκε ο δήμος εξ αρχής από την Περιφέρεια, για τη φιλοξενία των προσφύγων στη βίλλα ARTEMIS, αγνοώντας την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, ήταν απερίγραπτη, και έθετε σε κίνδυνο την έννοια της δημοκρατίας, καθώς οι αιρετοί είναι αυτοί που έχουν εκλεγεί από το λαό και άρα εκφράζουν τη βούληση του. Σωτήρια αποδείχτηκε η συνεργασία του δήμου με την Ύπατη Αρμοστεία και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Όλοι μαζί κατάφεραν να συντονίσουν τους πρόσφυγες και να εξασφαλίσουν για αυτούς ακόμη και τα βασικά για την διαβίωση τους, όπως το φαγητό και την ένδυση – υπόδηση τους. Η άμεση ανταπόκριση τους στο κάλεσμα του δημάρχου για εβδομαδιαίες συναντήσεις μπόρεσε να επιβάλλει την τάξη αλλά και την πρόληψη προβλημάτων, ενώ συνέβαλλε σε έναν αποτελεσματικό συντονισμό των δράσεων με γνώμονα τις ανάγκες των προσφύγων, σε συνδυασμό με τις ανάγκες και τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας.

Οι ντόπιοι αγκάλιασαν εξ αρχής τους πρόσφυγες, πέρα από κάποια μεμονωμένα περιστατικά, τα οποία με την πάροδο του χρόνου ξεπεράστηκαν. Η αλήθεια είναι πως κάποιες φορές πρόσφυγες προκαλούσαν με τη συμπεριφορά τους, αφού φάνηκε πως δεν σεβόντουσαν τους χώρους φιλοξενίας ούτε όμως και το ίδιο το νησί, όπως για παράδειγμα όταν πετούσαν τα σκουπίδια τους παντού παρά το ότι υπήρχαν πινακίδες στη γλώσσα τους για κάδους απορριμμάτων. Η τεχνική υπηρεσία, αν και αποδυναμωμένη από προσωπικό, έδειξε υπέρμετρο ζήλο φροντίζοντας για την καθαριότητα και υγιεινή

των κοινόχρηστων χώρων. Ο τουρισμός την πρώτη χρονιά δέχτηκε μεγάλο πλήγμα, αφού η πρώτη εικόνα που αντιμετώπιζαν οι επισκέπτες του νησιού με τους πρόσφυγες να κοιμούνται διάσπαρτοι στη μέση του δρόμου, ήταν αποκρουστική. Ευτυχώς όμως η μεγάλη προσέλευση ξένων προκειμένου να εργαστούν στους χώρους καταγραφής, πέρα από το ότι γέμισε τα δωμάτια των ξενοδοχείων, φάνηκε να αποτελεί και διαφήμιση για το νησί, που πολύ γρήγορα ξανά μπήκε στη τουριστική αγορά.

Η οικονομική ανασφάλεια ήταν ένα γεγονός που αρχικά επηρέασε την τοπική αγορά, όμως στην πραγματικότητα η αγοραστική κίνηση των προσφύγων συνέβαλλε σημαντικά στην στήριξη των εμπορών που έβλεπαν τα έσοδα τους καθημερινά να αυξάνονται. Το ίδιο συνέβη και με την ανεργία, η οποία περιορίστηκε σε σημαντικό βαθμό μέσα από τις εκατοντάδες προσλήψεις που έγιναν τόσο από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις όσο και από το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής για τη στελέχωση του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Επίσης, πολύτιμη ήταν η επάνδρωση με προσωπικό των αρχών του τόπου (Λιμενικό και Αστυνομία) καθώς και των υπηρεσιών του δήμου. Ιδιαίτερα ως προς τις τελευταίες, είχαν πολλά χρόνια να γίνουν τόσο μεγάλες προσλήψεις, αφού οι εργαζόμενοι του δήμου διπλασιάστηκαν με αποτέλεσμα να παρέχονται καλύτερες υπηρεσίες στους δημότες και να υλοποιούνται καλύτερα τα έργα συντήρησης και υποδομών.

Οι κοινωνικές δομές του δήμου ενισχύθηκαν και πολλοί άποροι βρήκαν τρόφιμα και φαγητό. Οι υπηρεσίες υγείας αναβαθμίστηκαν. Το νοσοκομείο επανδρώθηκε με νοσηλευτικό και ιατρικό προσωπικό. Ακίνητα του Ελληνικού Δημοσίου δόθηκαν στο δήμο για εκμετάλλευση και το νησί βρέθηκε ξαφνικά σε τροχιά ανάπτυξης. Οι δρόμοι του νησιού σφύζουν από ζωή, αφού νέοι που εργάζονται στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις διασκεδάζουν στα μαγαζιά του νησιού. Η υπάρχουσα νεολαία αυξάνει τον κύκλο γνωριμιών της και νοιώθει αισιοδοξία σε έναν τόπο που τα τελευταία χρόνια ερημωνόταν.

Μακάρι, ο δήμος Λέρου να αποτελούσε παράδειγμα και για τους άλλους δήμους, αφού όχι μόνο κατάφερε να αγκαλιάσει τους ταλαίπωρους αυτούς ανθρώπους, αλλά διατήρησε την κοινωνική του συνοχή και πέτυχε τα μέγιστα για την ανάπτυξη του νησιού.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ολοκληρώνοντας τη πτυχιακή εργασία, καταλήγουμε αρχικά πως για την αντιμετώπιση του προβλήματος, πρέπει να γίνει αποδεκτή τόσο από τους πρόσφυγες όσο και από τους ντόπιους η διαφορετικότητα τους, για να μπορέσουν να συνυπάρξουν. Πρωτίστως, θα πρέπει να γίνει διαχωρισμός των προσφύγων από τους παράτυπους μετανάστες, με τους τελευταίους να φεύγουν από το νησί και να πηγαίνουν σε κέντρα κράτησης ή άλλες δομές στην υπόλοιπη Ελλάδα. Οι πρόσφυγες θα πρέπει να τηρούν τους νόμους της χώρας και να αποδέχονται τον πολιτισμό της, όπως αντίστοιχα και οι Έλληνες θα πρέπει να δέχονται τη διαφορετικότητα των ανθρώπων αυτών, πράγμα που μπορεί να επιτευχθεί μέσα από προγράμματα ευαισθητοποίησης. Η αρχή μπορεί να γίνει από τα σχολεία, όπου μπορούν να οργανώνονται ενημερωτικές επισκέψεις στους χώρους υποδοχής με σκοπό την εξάλειψη των προκαταλήψεων. Παράλληλα θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε τα μέτρα ένταξης να μην αφορούν μόνο τους πρόσφυγες αλλά και τον τοπικό πληθυσμό. Φυσικά, οι όποιες χρηματοδοτήσεις θα πρέπει να γίνονται απευθείας στην τοπική αυτοδιοίκηση που έχουν σηκώσει όλο το βάρος του προβλήματος και όχι στις ΜΚΟ.

Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί και η ειλικρινής συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης με την Ύπατη Αρμοστεία και όλες τις ΜΚΟ, προκειμένου να υπάρχει ομογλωμία αλλά και ισότιμη συμμετοχή στα εθνικά κέντρα λήψης αποφάσεων. Θα πρέπει όλοι οι δήμοι, αλλά και όλες οι χώρες της Ευρώπης, να έχουν ξεκάθαρους ρόλους, αρμοδιότητες αλλά και επαρκή χρηματοδότηση και να μην είναι απόντες από τον κεντρικό σχεδιασμό για την αντιμετώπιση του ζητήματος. Όλα αυτά πάντοτε με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα των προσφύγων.

Για να μπορέσει να επιλυθεί αυτό το τόσο σοβαρό πρόβλημα, πρέπει να ληφθούν δραστικά μέτρα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, γιατί η λύση δε ξεκινά από την τοπική κοινωνία, αλλά από τις χώρες προέλευσης και κυρίως της Τουρκία. Θα πρέπει λοιπόν η Ευρωπαϊκή Ένωση να πιέσει την Τουρκία ώστε να υπάρχει αποτελεσματικός έλεγχος των συνόρων της, με σκοπό την αποτροπή εισόδου στην επικράτεια, την περιφρούρηση

των ακτών της και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κυκλωμάτων παράνομης διακίνησης προσφύγων. Αντίστοιχος έλεγχος θα πρέπει να γίνεται και στα εθνικά μας σύνορα από τις ελληνικές αρχές με τη συνδρομή της FRONTEX, η οποία οφείλει να αναλάβει μεγαλύτερες ευθύνες και να διαθέσει περισσότερο προσωπικό για την γρήγορη καταγραφή και ταυτοποίηση των προσφύγων που καταφτάνουν στη χώρα μας.

Το μεταναστευτικό είναι ένα πρόβλημα που μας αφορά όλους. Όσο τα πολιτικά συμφέροντα και η επίδειξη ισχύος εκδηλώνονται μέσα από τους πολέμους, όλοι μπορούμε να βρεθούμε στη θέση αυτή. Ας μη ξεχνάμε πως τελικά, η συνεργασία και η αλληλεγγύη είναι αυτά που θα μας σώσουν...

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Grosby S., 2005, Εθνικισμός: Η εποχή μας σε 15 λέξεις, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, σελ.31-49
- Townshend C.,2002, Τρομοκρατία: Η εποχή μας σε 15 λέξεις, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, σελ.119-140
- Vermeulen H., Attekum M., Pennings T., Lindo F., 1990, Έλληνες στην Ολλανδία, Αθήνα, Εκδόσεις Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, σελ.:17-21
- Αντωνόπουλος Α., 2010, «Η εισβολή οικονομικών μεταναστών στη βιώσιμη ανάπτυξη ενός δήμου: η περίπτωση του δήμου Πειραιά», Διδακτορική διατριβή, Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα
- Δημητρίου Θ., Ηλία Η., Χριστοδούλου Μ., 2008, «Η οικονομική ένταξη των μεταναστών στην Κύπρο, (Το παράδειγμα του Δήμου Λεμεσού)», Διδακτορική διατριβή, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Ηράκλειο
- Ζαχαριουδάκης Ι., Σαμπροβαλάκης Γ., Τριανταφυλλίδης Α., 2014, «Το κοινωνικό κεφάλαιο ως παράγοντας διαμόρφωσης αντιλήψεων για τη μετανάστευση», Διδακτορική διατριβή, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Ηράκλειο
- Ζολώτα Ι., 2010, «Ο ρόλος της γλώσσας της χώρας υποδοχής στη χώρα ένταξης των μεταναστών: έρευνα σε μετανάστες στη Πάτρα», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα
- Ιλανίδου Κ., Ραπτάκη Ζ., Χερίδη Ε., 2012, «Συγκριτική μελέτη των στάσεων και αντιλήψεων των φοιτητών του πρώτου έτους και των τελειοφοίτων του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας ΤΕΙ Κρήτης απέναντι στους μετανάστες», Διπλωματική εργασία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Ηράκλειο
- Καλιοπούλου Ζ., Μουτουσίδη Β., Παπάζογλου Γ., 2009, «Στάσεις και αντιλήψεις νέων του Δήμου Ηρακλείου απέναντι στους μετανάστες», Διπλωματική Εργασία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Ηράκλειο

- Καραμανλή Θ., 2008, «Η Επίδραση της Μετανάστευσης στην Αγορά Εργασίας και στην Εκπαίδευση στην Ελλάδα», Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
- Κωστούλα Λ., 2015, «Διεθνής και Ευρωπαϊκές πολιτικές για το άσυλο στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης: κοινωνική ένταξη η κοινωνικό Απαρχαΐντ», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιά
- Μαντάλης-Χατσηποστόλης Γ., 2010, «Διεθνής Οικονομικές Κρίσεις», Πτυχιακή Εργασία. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Ηράκλειο
- Μπουρλιάσκος Β., 2010, Πως γράφεται μια επιστημονική εργασία, Διόνικος, Αθήνα
- Νάσκου Περράκη Π., 1991, Περί Ασύλου και Προσφύγων, Σάκουλα, Αθήνα
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, 2009, «Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων, σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 Για το Καθεστώς των Προσφύγων», ΣΤ Έκδοση, Αθήνα
- Χαλιάπα Α., 2009, «Η Ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα η προβληματική της δεύτερης γενιάς», Διδακτορική διατριβή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- Ψαράκη Α., 2014, «Η οικονομική μετανάστευση σε Ελλάδα και Ευρώπη, Μια ματιά στο τότε και στο σήμερα», Διπλωματική εργασία, Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά, Πειραιάς
- Συμπεράσματα της προεδρίας- Τάμπερε, 15 και 16 Οκτωβρίου 1999

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Baldwin-Edwards M., Κυριάκου Ι., 2004, «ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», pdf <http://tinyurl.com/jtyq5my> πρόσβαση 27/11/2016
- Praksis, 2004, «Καταστατικό σωματείου Praksis», pdf <http://www.praksis.gr/assets/files/docs/katastatikos-xartis.pdf> πρόσβαση 20/9/2016
- Αρτέμη Ε., 2015, «Έλληνες μετανάστες κατά τον 20^ο αιώνα», Πεμπτούσια <http://tinyurl.com/hyeekw5> πρόσβαση 28/11/2016
- Βούλγαρη Α., Μαργαρώνη Μ., 2014, «Πτυχές του Μεταναστευτικού ζητήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση», pdf <http://tinyurl.com/hzyenp5> πρόσβαση 27/11/2016
- Γεωργακόπουλος Σ. και Γκορζέφσκι Α., 2015, «Νέα κύματα προσφύγων από το Αφγανιστάν», Made for minds <http://tinyurl.com/zhsrgxp> πρόσβαση 31/5/2016
- Γιατροί χωρίς σύνορα, 2008-2014, «Παρατεταμένη και συστηματική κράτηση μεταναστών και αιτούντων άσυλο σε ακατάλληλες συνθήκες στην Ελλάδα», pdf <http://tinyurl.com/h4ag9hu> πρόσβαση 27/11/2016
- Εφημέριος Κ., 2015, «Ο Καίσαρας της Λέρου», The Press Project, <https://www.thepressproject.gr/article/86461/O-Kaisaras-tis-Lerou> πρόσβαση 27/5/2016
- Ζωγραφάκης Σ., Κασίμης Χ., 2014, «Ελληνική οικονομία και μετανάστες: Χτες... σήμερα... αύριο», pdf <http://tinyurl.com/hybbgtz> πρόσβαση 27/11/2016
- Κοτζαμάνης Β., Κουρκούλη Α., 2016, «Οι μεταναστευτικές εισροές στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία: ένταση και βασικά χαρακτηριστικά των παρατύπων εισερχομένων ως και των αιτούντων άσυλο», pdf <http://www.tovima.gr/files/1/2016/04/metanaroes.pdf> πρόσβαση 28/11/2016
- Κρίκη Λ., 2015, «Είναι το ISIS κράτος σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο;» Νομική Εφημερίδα CURIA.GR <https://curia.gr/einai-to-isis-kratos-simfona-me-to-diethnes-dikaio/> πρόσβαση 31/5/2016

- Λοΐζου Μ., 2014, «Μέση Ανατολή, ο χάρτης της αστάθειας», Η σημερινή <http://tinyurl.com/htsbx3b> πρόσβαση 1/6/2016
- Μπέλλας Γ., Λειβαδίτης Μ., 2013, «Ψυχοπαθολογικές επιπτώσεις της μετανάστευσης», pdf <http://www.encephalos.gr/pdf/50-4-02g.pdf> πρόσβαση 24/11/2016
- News 247, 2016, « 5 χρόνια πόλεμος στη Συρία, 270χιλ νεκροί, εκατομμύρια πρόσφυγες και μία χώρα ερειπωμένη», <http://tinyurl.com/js9kqxt> πρόσβαση 30/5/2016
- Ντούνης Α., 2014, «Ορισμοί της μετανάστευσης», Social Policy.gr <http://tinyurl.com/jjkqlr3> πρόσβαση 19/11/2016
- Παρίσης Ι., 2012, «Η Αραβική Άνοιξη στις χώρες του Μαγρέμπ», Επισκόπηση <http://tinyurl.com/hhxgkgd> πρόσβαση 30/5/2016
- Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες, 2004, «Πληροφορίες για την κατάσταση στο Ιράκ», pdf <http://tinyurl.com/jddzotf> πρόσβαση 30/5/2016
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 2008, «Θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Επικουρική Προστασία της Οδηγίας της ΕΕ για την Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα στις περιπτώσεις σοβαρής και προσωπικής απειλής κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας», pdf <http://tinyurl.com/hmaj9ec> πρόσβαση 27/11/2016
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, 2012, «Μετανάστες και Μεσόγειος, τελευταία κατάσταση: Ελλάδα», <http://www.unhcr.gr/nea/artikel/2f89f984fe365e1e930f24306050127d/metanastes-kai-meso.html?L=bmugxgjnyvrnhgk> πρόσβαση 12/12/2016
- Φειδάκη Μ., 2012, «Μετανάστευση και προσφυγιά: δύο μορφές ξεριζωμού», pdf <http://tinyurl.com/gmbsml3> πρόσβαση 19/11/2016
- Χατζόπουλος Γ., 2015, «Κλιμάκωση της κρίσης στις σχέσεις Ινδίας και Πακιστάν», Η ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ <http://tinyurl.com/hnm6n26> πρόσβαση 31/6/2015
- Χλέτσος Μ., Κόλλιας Χ., Συρακούλης Κ., Παλαιολόγου Σ., Θαλασσοχώρη Χ., Μπουρδουβάλη Β., Πούλιου Α., 2005, «Οικονομικές διαστάσεις μετανάστευσης.

Επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα», pdf <http://tinyurl.com/h47wabm> πρόσβαση 23/11/2016

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2016, «Μεταναστευτική πολιτική», <http://tinyurl.com/zlu6hjo> πρόσβαση 27/11/2016
- Κανονισμός «Δουβλίνο 2», <http://tinyurl.com/zrjexcd> πρόσβαση 27/11/2016
- Κανονισμός «Δουβλίνο 3», <http://tinyurl.com/hmc4bfm> πρόσβαση 27/11/2016
- Κανονισμός 2007/2004 «Ευρωπαϊκός οργανισμός για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων-FRONTEx», <http://tinyurl.com/zmctenh> πρόσβαση 27/11/2016
- Νομοθετικό Διάταγμα 3989-ΦΕΚ 201/Α/26/09/1959
- Νόμος 1996-ΦΕΚ 196/Α/16.12.1991
- Νόμος 3907/2011, pdf <http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2014/06/3907.pdf> πρόσβαση 27/11/2016
- Νόμος 3907-ΦΕΚ 7/Α/26/01/2011
- Νόμος 4375-ΦΕΚ 51/Α/03.04.2016
- Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, pdf <http://tinyurl.com/jj5empv> πρόσβαση 27/11/2016
- Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, <http://tinyurl.com/zlpwuub> πρόσβαση 27/11/2016
- Προεδρικό Διάταγμα 113/2013, pdf <http://tinyurl.com/j83gd66> πρόσβαση 27/11/2016
- Προεδρικό Διάταγμα 113-ΦΕΚ 146/Α/14/06/2013
- Υπουργική Απόφαση 11.1/6343-ΦΕΚ 3295/Β/09.12.2014
- Υπουργική Απόφαση 20623/1417-ΦΕΚ 2461/Β/16.09.2014
- Υπουργική Απόφαση 2969-ΦΕΚ 2602/Β/02.12.2015
- Υπουργική Απόφαση 30651/2014-ΦΕΚ 1453/Β/05.06.2014
- Υπουργική Απόφαση 6415-ΦΕΚ 2034/Β/25.07.2014
- Υπουργική Απόφαση 8097-ΦΕΚ 1542/Β/31.05.2016

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Οι ερωτώμενοι για την πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας ήταν οι ακόλουθοι:

1. Ινδιπούλου Νεκταρία, διοικητική υπάλληλος Κέντρου Υποδοχής Λέρου, 08.12.2016
2. Κατσιβέλη Ματίνα, πρόεδρος Δικτύου Αλληλεγγύης Λέρου, 18.11.2016
3. Κιαννιέ Ευαγγελία, διευθύντρια Γυμνασίου, 10.09.2016
4. Κόλιας Μιχαήλ, Δήμαρχος Λέρου, 29.11.2016
5. Κωνσταντινίδης Ιωάννης, Αντιδήμαρχος Διοικητικών Οικονομικών Υπηρεσιών δήμου Λέρου, 22.11.2016
6. Μαθιουδάκης Εμμανουήλ, Πρόεδρος Ένωσης Ξενοδόχων Λέρου, 02.12.2016
7. Μπαλαλάς Ευάγγελος, αστυνομικός, 03.11.2016
8. Μπιλλήρης Σακκελάριος, Λιμενάρχης Λέρου, 10.10.2016
9. Ρεπαππής Ιωάννης, υπεύθυνος Ύπατης Αρμοστείας, 12.11.2016
10. Σιφουνιός Ιωάννης, πρόεδρος Σωματείου Εμπόρων, 04.12.2016
11. Σκορδάλλης Αθανάσιος, υπεύθυνος σίτισης Κέντρου Υποδοχής, 16.11.2016

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Κάποιες από τις ερωτήσεις που έγιναν είναι οι ακόλουθες:

1. Προς το Δήμαρχο Λέρου: Είχατε την κατάλληλη στήριξη από την Κυβέρνηση με διάθεση πόρων και προσωπικού; Ποιες ήταν οι αντιδράσεις των κατοίκων από τη μαζική εισροή των προσφύγων; Οι ΜΚΟ δέχτηκαν να συνεργαστούν μαζί σας;
2. Προς τον Αντιδήμαρχο Διοικητικών και Οικονομικών Υπηρεσιών του Δήμου Λέρου: Ο δήμος Λέρου έκανε προτάσεις στην ελληνική κυβέρνηση για αντισταθμιστικά οφέλη; Οι υπηρεσίες του δήμου μπόρεσαν να σηκώσουν το βάρος του προσφυγικού όταν δεν είχαν γίνει ακόμη οι ανάλογες προσλήψεις; Ποια τα οφέλη του δήμου από όλο αυτό;
3. Προς το Λιμενάρχη: Το Λιμενικό Σώμα διέθετε τους κατάλληλους χώρους για την καταγραφή και ταυτοποίηση των προσφύγων; Υπήρχε κάποιος χώρος φύλαξης τους; Οι υπάλληλοι που ερχόντουσαν σε άμεση επαφή μαζί τους ήταν εμβολιασμένοι;
4. Προς αστυνομικό: Διαθέτατε την απαραίτητη γνώση για την καταγραφή και ταυτοποίηση των προσφύγων; Πως ήταν η συνεργασία σας με τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους φορείς (Λιμεναρχείο, Δήμο, ΜΚΟ, Ύπατη Αρμοστεία); Το προσωπικό επαρκούσε για την κάλυψη των τοπικών και συνάμα προσφυγικών αναγκών;
5. Προς πρόεδρο Δικτύου Αλληλεγγύης: Είχατε κάποια οικονομική βοήθεια από το κράτος ή την Ευρωπαϊκή Ένωση; Πως ήταν η συνεργασία σας με τις υπόλοιπες ΜΚΟ; Ασχοληθήκατε καθόλου με τις ανάγκες των ντόπιων;
6. Διευθύντρια Γυμνασίου: Ποιες ήταν οι αντιδράσεις των μαθητών και των γονιών του σχολείου σας που βρισκόταν σε άμεση επαφή με τους πρόσφυγες; Πόσο άμεση ήταν η ανταπόκριση των αιτημάτων σας; Οι καθηγητές σας ενημέρωσαν τα παιδιά για το θέμα προσπαθώντας να μειώσουν τις όποιες προκαταλήψεις;
7. Υπεύθυνο Ύπατης Αρμοστείας: Πως θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας με το δήμο και τις ΜΚΟ; Τα χρήματα που λάβατε από την Ευρωπαϊκή Ένωση

- επαρκούσαν για τις ανάγκες των προσφύγων; Είστε ικανοποιημένος από την πορεία των πραγμάτων;
8. Υπάλληλο Κέντρου Υποδοχής: Σας παρείχε η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής της κατάλληλη επιμόρφωση για την επίλυση του προβλήματος; Πως ήταν η σχέση σας με τους πρόσφυγες; Θεωρείται πως οι πρόσφυγες είναι ικανοποιημένοι από τις παρεχόμενες υπηρεσίες;
 9. Υπεύθυνο σίτισης: Η συμμετοχή σας σε ένα τέτοιο πρόγραμμα, πως επηρέασε την υπόλοιπη επιχειρηματική σας δραστηριότητα; Προσφέρατε νέες θέσεις εργασίας στο νησί; Ποιος καθορίζει το διατροφολόγιο των προσφύγων;
 10. Πρόεδρος Ένωσης Ξενοδόχων: Πως ήταν η τουριστική κίνηση στο νησί τα τελευταία τρία χρόνια; Είστε ικανοποιημένος από τον αριθμό αυξήσεων στο νησί; Η τουριστική προβολή του νησιού πως έχει επηρεαστεί από το μεταναστευτικό;
 11. Πρόεδρος Συλλόγου Εμπόρων: Ποια είναι η κίνηση στην τοπική αγορά από τον καιρό που εμφανίστηκαν πρόσφυγες στη Λέρο; Οι προμήθειες γίνονται από το νησί; Ποια είναι η γενικότερη άποψη των εμπόρων;